

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO SAUGUMO FAKULTETO
TEISĖS KATEDRA**

**IRMA DANILEVIČIENĖ
APLINKSAUGOS TEISĖ, 6 KURSAS, ATmis2-01**

**TARŠOS LEIDIMŲ IŠDAVIMO TVARKA: PROBLEMAS IR
SPRENDIMAI
Magistro baigiamasis darbas**

Darbą atliko: I. Danilevičienė

Vadovė: prof. B. Pranevičienė

Recenzentas:

Kaunas, 2014

TURINYS

ĮVADAS	6
1. APLINKOS TARŠOS SAMPRATA IR JOS INTEGRUOTOS PREVENCIJOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS	8
1.1. Aplinkos ir aplinkos taršos samprata	8
1.2. Integruotos aplinkos apsaugos politikos raida pasaulyje ir Lietuvoje	11
1.3. Integruotos aplinkos apsaugos teisinis reguliavimas	15
2. TARŠOS INTEGRUOTA PREVENCIJA IR KONTROLĖ	20
2.1. TIPK leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo tvarka..	20
2.1.1. Paraiškos TIPK leidimui gauti pateikimo tvarka	23
2.1.2. Visuomenės ir savivaldybių institucijų dalyvavimas leidimo išdavimo procese bei kitos ES valstybės informavimas	27
2.1.3. TIPK leidimo išdavimas ir galiojimo panaikinimas	29
2.1.4. Leidimo sąlygų peržiūrėjimo ir leidimo pakeitimo tvarka	31
2.1.5. Įrenginio eksploatavimo vietos uždarymas	34
2.2. Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo tvarkos nuostatos	35
2.2.1. Paraiškos taršos leidimui gauti ar pakeisti rengimo reikalavimai, teikimas ir derinimas	36
2.2.2. Leidimo išdavimas ir jo galiojimo panaikinimas	38
2.2.3. Taršos leidimo sąlygų peržiūrėjimas ir leidimo keitimas	39
2.3. Taršos integruotos prevencijos įgyvendinimo kontrolė	41
3. TARŠOS LEIDIMŲ IŠDAVIMO STATISTIKA IR PROBLEMATIKA	45
3.1. TIPK leidimų išdavimo statistikos 2005-2013 m. analizė	45
3.2. Aplinkosauginių ginčų dėl TIPK sprendimas	49
IŠVADOS	56
PASIŪLYMAI.....	58
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	59

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	63
SANTRAUKA	64
SUMMARY	65

LENTELĖS

Lentelė. Pagrindinės neigiamų aplinkos pokyčių sąveikos sukeltos problemos	10
--	----

PAVEIKSLAI

1 pav. Požiūris į darnų vystymąsi	12
2 pav. Integruoto požiūrio esmė.....	16

IVADAS

Temos aktualumas. Nuo pat pradžių žmogus savo gyvenamajai vietai darė daug didesni poveikį negu bet kuri kita biologinė rūšis, tačiau ilgą laiką dauguma aplinkosauginių problemų buvo vietinės reikšmės ir nesukeldavo didelių ir ilgalaikių padarinių aplinkai¹. Tačiau sparčiai vystantis pramonei, ne tik išaugo gamybos apimtys, bet ir aplinkos tarša pasiekė neregėtą mastą. To kaina – „šiltnamio efektas“, biologinės įvairovės nykimas, stratosferos ozono sluoksnio ardymas, požeminio ir paviršinio vandens užterštumas, dirvožemio erozija, besaikis gamtos išteklių vartojimas, blogėjanti žmonių sveikata ir kt. Taigi, XX a. antroje pusėje prasidėjo naujas žmogaus santykių su gamta etapas – pasaulinė ekologinė krizė². Tuo metu nebuvo ieškoma ar imanasi konkrečių esminių sprendimų, kad mažėtų aplinkos apsaugos problemos, o tiesiog stengiamasi jų išvengti, teršalus skiedžiant, išsklaidant, koncentruojant ir saugant.

Aplinkos taršai tapus globaline problema, pradėjo stiprėti visuomenės suvokimas, jog greitai bus suardyta nusistovėjusi gamtos pusiausvyra, o tai neigiamai paveiks ne tik dabarties, bet ir būsimųjų kartų gyvenimo sąlygas. Dėl šios priežasties aplinkos apsauga daugelyje šalių tapo valstybinės politikos sudedamąja dalimi, o vienas iš svarbiausių pastarojo laikotarpio aplinkosaugos uždavinių – riboti ir mažinti neracionalų gamtos išteklių naudojimą, augančią aplinkos taršą, sparčią klimato kaitą, blogėjančią žmonių gyvenimo kokybę, natūralių gyvosios ir negyvosios gamtos funkcijų susilpnėjimą ar praradimą. Todėl svarbi teisinė taršos ribojimo ir mažinimo priemonė yra integruotas aplinkosaugos teisinis reguliavimas³. Jo dalis yra individualūs teisės aktai – aplinkosauginiai leidimai, nustatyta tvarka konkrečiam ūkio subjektui išduodami Aplinkos apsaugos agentūros ir suteikiantys teisę ne tik vykdyti tam tikrą veiklą, nurodytomis sąlygomis naudoti gamtos išteklius, bet ir išleisti į aplinką, ne didesni nei nurodyta, teršalų kiekį, t.y. „legaliai teršti“.

Darbo tikslas – apibrėžti taršos integruotą prevenciją ir kontrolę, išanalizuoti TIPK leidimų ir taršos leidimų išdavimą, keitimą ir panaikinimą reglamentuojančių teisės aktų turinį, ribas ir įgyvendinimo problematiką bei jos sprendimo būdus.

Magistrinio darbo uždaviniai:

1. atskleisti aplinkos, aplinkos taršos, integruotos aplinkos apsaugos sąvokų turinį ir apžvelgti integruotos aplinkos apsaugos politikos raidą.

¹ Lazdinis I. Aplinkos politika ir valdymas. 2008. p. 6

² Ten pat

³ Monkevičius E. ir kt. Aplinkosaugos teisė. 2011. p. 213

2. remiantis ES ir nacionaliniais teisės aktais, išanalizuoti teisinį integruotos aplinkosaugos reguliavimą Lietuvoje – taršos leidimų ir TIPK leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo tvarką bei taršos integruotos prevencijos įgyvendinimo kontrolę.
3. atlikti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo statistinių duomenų bei teismų praktikos TIPK leidimų srityje analizę.

Magistrinio darbo dalykas – Europos Sąjungos ir nacionaliniai teisės aktai, reglamentuojantys integruotą aplinkos apsaugą bei taršos integruotos prevencijos įgyvendinimo kontrolę, ES direktyva dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės.

Magistrinio darbo objektas – integruotas aplinkos apsaugos teisinis reguliavimas, nustatantis ūkio subjektų pareigą turėti teisės aktuose nustatytus taršos leidimus, laikytis juose nurodytų reikalavimų, o juos pažeidus ir padarius žalą aplinkai, atsakyti teisės aktų nustatyta tvarka.

Metodologija. Šiame darbe panaudoti analitinis, lyginamasis, loginis, istorinis, gramatinis ir teismų praktikos analizės metodai.

Lyginamasis metodas naudotas, analizuojant Lietuvos ir Europos Sąjungos teisės aktus, mokslinę literatūrą bei statistinius duomenis.

Analitinio metodo pagalba buvo nagrinėjama integruotos aplinkos apsaugos bei taršos leidimų esmė, pateikiama jų sąvoka, turinys, reikšmė.

Taikant loginį metodą, padarytos išvados ir apibendrinimai, kurie padėjo tiksliau suvokti nagrinėjamus klausimus.

Gramatinis metodas naudotas aiškinant teisės normas.

Istorinio metodo pagalba analizuojama integruotos aplinkosaugos raida pasaulyje ir Lietuvoje.

Analizuojant teismų praktiką, atskleistos pagrindinės taršos leidimų išdavimo tvarkos problemos ir veiklos vykdytojų klaidos, įgyvendinant TIPK taisyklių nuostatas.

Naudota literatūra ir kiti šaltiniai. Rašant šį darbą buvo remiamasi galiojančiais LR teisės aktais, reglamentuojančiais taršos integruotą prevenciją ir kontrolę, ES direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės), taip pat moksline literatūra, kurioje analizuojama ypatinga integruotos aplinkosaugos reikšmė.

1. APLINKOS TARŠOS SAMPRATA IR JOS INTEGRUOTOS PREVENCIJOS TEISINIS REGLAMENTAVIMAS

1.1. Aplinkos ir aplinkos taršos samprata

Aplinka – gamtoje funkcionuojanti tarpusavyje susijusių elementų (žemės paviršiaus ir gelmių, oro, vandens, dirvožemio, augalų, gyvūnų, organinių ir neorganinių medžiagų, antropogeninių komponentų) visuma bei juos vienijančios natūraliosios ir antropogeninės sistemos. Nors 1992 m. LR Seimo priimtame pirmajame po Nepriklausomybės atkūrimo Aplinkos apsaugos įstatyme⁴ ir vėlesnėse jo redakcijose pateikiama tokia siaura aplinkos sąvoka (tik kaip natūrali gamtinė aplinka), tačiau atkreipiamas dėmesys į sisteminį aplinkos pobūdį. Tai reiškia, kad, įvykus bet kokiems vieno aplinkos elemento pokyčiams, padariniai jaučiami visoje sistemoje. Vadinasi tam, kad būtų įgyvendinta kiekvieno žmogaus teisė į sveiką ir švarią aplinką, svarbu yra ne atskiri gamtos objektai, o tam tikra jų kokybė ir būklė.

Žmogus, būdamas aplinkos dalimi ir sąmoningai ją veikdamas savo intensyvia veikla, daro kur kas didesnę neigiamą poveikį nei bet kuri kita biologinė rūšis – neracionaliai naudodamas jos išteklius ir vis labiau teršdamas aplinką, trikdo ekologinę pusiausvyrą ir taip sukelia drastiškus, ne tik kitoms rūšims, bet ir paties žmogaus egzistavimui pavojingus pokyčius. Dėl intensyvios žmogaus veiklos atsiradę pagrindiniai neigiami aplinkos pokyčiai yra: 1) klimato kaita, 2) biologinės įvairovės ir gamtos išteklių nykimas, 3) vandens užterštumas ir geriamojo vandens trūkumas, 4) dirvožemio degradacija ir 5) oro užterštumas kietosiomis dalelėmis. Tarpusavyje sąveikaujant šiems neigiamiems aplinkos pokyčiams atsiranda jų sukeltos problemos, kurios pateikiamos lentelėje. Didžiausi kenksmingo poveikio šaltiniai yra pramonė, energetika ir transportas, vadinasi, šiuolaikinių technologijų lygis neužtikrina, kad gamybos procesų metu susidariusios atliekos nepateks į aplinką ir neužters oro, vandens, dirvožemio ir kitų jos komponentų.

Remiantis LR aplinkos apsaugos įstatymu, kenksmingas (neigiamas) poveikis aplinkai yra tiesiogiai siejamas su aplinkos tarša ir jos padariniais, ir pasireiškia ekosistemos ar jos elementų natūralių funkcijų susilpnėjimu arba netekimu, o teršimas – tai medžiagų, preparatų, organizmų ir mikroorganizmų ar jų junginių (teršalų) išmetimas (išleidimas, paskleidimas) į aplinką kaip žmonių veiklos rezultatas. Teršalų išmetimo sąvoka tiksliai suformuluota Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės)⁵

⁴Valstybės žinios.1992 Nr 5-75 (aktuali nuo 2013-06-01)

⁵ OL 2010 L 334.

– tai medžiagų, virpesių, šilumos arba triukšmo tiesioginis arba netiesioginis išmetimas iš organizuotų arba pasklidusių taršos šaltinių į orą, vandenį arba žemę.

Lentelė. Pagrindinės neigiamų aplinkos pokyčių sąveikos sukeltos problemos

Neigiami aplinkos pokyčiai	Klimato kaita	Geriamojo vandens trūkumas ir vandens užterštumas	Dirvožemio degradacija	Biologinės įvairovės ir gamtos resursų praradimas	Oro užterštumas kietosiomis dalelėmis
Klimato kaita	–	–	Anglies dvideginio kiekio didėjimas atmosferoje, žemynų ribų pokyčiai	Anglies dvideginio kiekio didėjimas atmosferoje, žemynų ribų pokyčiai	Regioniniai ir globalūs klimato pokyčiai dėl aerozolių ir išmetamųjų dujų
Geriamojo vandens trūkumas ir vandens užterštumas	Kritulių rūšies ir kiekio pasikeitimas, dykumų plėtra	–	Vandens balanso pokyčiai, teršalų ir nuosėdų vandenyje didėjimas	Vandens balanso pokyčiai, miškų mažėjimas	Geriamojo vandens resursų mažėjimas (pvz., dėl gyvsidabrio gavybos arba pesticidų)
Dirvožemio degradacija	Dykumų plėtra, kritulių kaita	Įdruskėjimas	–	Didėjant erozijai, mažėja augalijos	Dirvožemio tarša sunkiaisiais metalais ir organiniais teršalais
Biologinės įvairovės ir gamtos resursų praradimas	Klimato juostų migracija	Ekosistemų praradimas ir rūšių nykimas	Ekosistemų praradimas, rūšių nykimas, derliaus mažėjimas	–	Teršalų atsiradimas maisto produktuose ir ekosistemose
Oro užterštumas kietosiomis dalelėmis	–	–	Dulkių kiekio didėjimas dėl erozijos	Oro filtravimo funkcijos mažėjimas	–

Šaltinis: Samoškienė, 2012, p. 2

Tačiau tikslaus ir visuotinai priimtino aplinkos taršos apibrėžimo nėra. Vieni⁶ specialiosios aplinkosaugos srities literatūros autoriai taršą įvardija kaip aplinkos (atmosferos oro, vandens, dirvožemio) užteršimą žmogui bei gamtai žalingomis pramonės ir buities atliekomis, naudojant gamtos išteklius. Kiti⁷ – kaip bet kokių medžiagų ar energijos, kurios gali sukelti trumpalaikį arba ilgalaikį Žemės ekologinės pusiausvyros pažeidimą, emisijas į biosferą. Aplinkos tarša laikomi cheminiai, fiziniai ir biologiniai aplinkos pokyčiai, kurie neigiamai veikia žmogų ir kitus gyvus organizmus bei

⁶ Venckus Z. Aplinkos apsaugos politika ir teisė, 2007. p. 90

⁷ Rutkoviėnė V. M., Sabienė N. Aplinkos tarša. 2008. p. 6

fizinius aplinkos komponentus. P. Baltrėnas ir kiti bendraautoriai⁸ aplinkos taršą apibūdina kaip cheminių, fizinių ir biologinių teršalų, neigiamai veikiančių žmogų ir kitus gyvuosius organizmus bei fizinius aplinkos komponentus, patekimas į aplinką. Teisiškai svarbi aplinkos taršos samprata suformuluota Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) ir įtvirtinta Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse⁹. Šiuose teisės aktuose aplinkos tarša apibūdinama kaip žmonių veiklos sukeltas tiesioginis arba netiesioginis medžiagų, virpesių, šilumos arba triukšmo pasklidimas ore, vandenyje ar žemėje, galintis pakenkti žmonių sveikatai arba aplinkos kokybei, darantis žalą materialiajam turtui, žalojantis gamtą ir (arba) apribojantis galimybes teisėtai ja naudotis.

Kita vertus, ne kiekvienos kenksmingos aplinkai veiklos rezultatas yra aplinkos tarša. Kenksminga aplinkai veikla yra tada, kai siekiant didesnės ekonominės naudos netinkamai ir intensyviai naudojami gamtos ištekliai kaip žaliava, kuras arba gamybos priemonės, energetikos, žemės ūkio reikalams, taip pat socialiniams poreikiams, pažeidžiant gamtoje nusistovėjusią pusiausvyrą ir aplinkosaugos reikalavimus, kai dėl to jie sunaikinami arba susilpnėja ar degradoja jų naudingosios savybės. Kenksmingo poveikio aplinkai rezultatas yra ir materialinė žala, kuri Aplinkos apsaugos įstatyme apibūdinama kaip tiesiogiai ar netiesiogiai atsiradęs neigiamas aplinkos ar jos elementų (įskaitant saugomas teritorijas, kraštovaizdį, biologinę įvairovę) pokytis arba jų funkcijų, turimų savybių, naudingų aplinkai ar visuomenei, pablogėjimas. Materialinė žala aplinkai gali būti padaroma tiek aplinkos teršimu, tiek kitokia kenksminga antropogenine veikla¹⁰.

Aplinkos taršą gali sukelti gamtiniai šaltiniai: ugnikalnių išsiveržimai, rūgštieji lietūs, miškų gaisrai, dirvožemio erozija ir kt. bei antropogeninės kilmės šaltiniai: transporto priemonės, pramonės, energetikos, žemės ūkio sektoriai ir kitos žmogaus vykdomos veiklos.

Pagal sudėtį aplinkos tarša skirstoma į:

- **cheminę taršą** (kietosios dalelės (dulkės), anglies, azoto ir sieros oksidai, sunkieji metalai, pesticidai, nafta ir jos produktai bei kt.);
- **fizinę taršą** (triukšmas, šiluminė tarša, radioaktyvios dalelės);
- **biologinę taršą** (žmogui ir gyvūnijai keiksmingi mikroorganizmai, kai kurių rūšių pirmuonys ir dumbliai, sukeliantys infekcines ligas).

Kadangi visos kenksmingos medžiagos ir mikroorganizmai, patekę į aplinką, gali padaryti žalos ne tik jai, bet ir žmogui, stengiamasi kontroliuoti šiuos procesus, taikant aplinkos taršos ribojimo ir mažinimo priemonių teisinio reguliavimo sistemą.

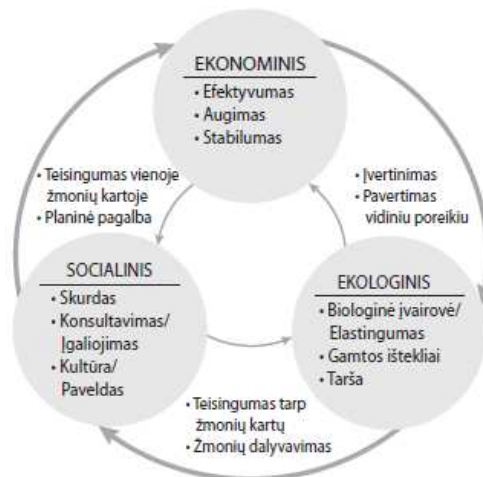
⁸ Baltrėnas P. ir kt. Aplinkos apsauga. 2008. 46 p.

⁹ Valstybės žinios, 2013, Nr. 77-3901 (aktuali nuo 2013-07-19)

¹⁰ Monkevičius ir kt. Aplinkosaugos teisė. 2011. 214-215 p.

1.2. Integruotos aplinkos apsaugos politikos raida pasaulyje ir Lietuvoje

Kol gamyba nebuvo tokia intensyvi, aplinkos tarša buvo nacionalinio pobūdžio. Tačiau, didėjant gyventojų skaičiui ir gamtos išteklių naudojimui bei intensyviai plėtojant ekonomiką, tarša įgavo tokį mastą, kad gamta nebeįsėgė pati natūraliai apsivalyti, o tai tapo globaline problema. Stiprėjant suvokimui, jog ekonominės plėtros ir nevaldomo gamtos išteklių naudojimo tempai neigiamai ir negrįžtamai keičia gamtinę aplinką ir su šiais pokyčiais nepajėgs susidoroti nei viena valstybė, 1972 m. Stokholme sušaukta JT konferencija, kurioje pateiktos naujos aplinkos apsaugos politikos gairės, nuspręsta aplinkos apsaugos reikalavimus integruoti į visas ūkio šakas, kas turėjo didelę įtaką tolimesnei aplinkos apsaugos politikos raidai. Tačiau aplinkos būklė ir toliau blogėjo. Todėl 1992 m. Rio de Žaneire apsvarstyta Aplinkos apsaugos ir plėtros deklaracija, kurioje siekiama, kad globalinis ekonominis augimas būtų tik kokybinis, bet ne kiekybinis, t.y. buvo siekiama ilgalaikio darnaus vystymosi. Darnus vystymasis – tai toks vystymasis, kuris tenkina dabartinius visuomenės poreikius, nemažinant ateinančių kartų galimybių tenkinti savuosius. Akivaizdu, jog aplinkos apsauga yra labai svarbi dabartinės ir būsimųjų kartų gyvenimo kokybei, tačiau iškyla problema, kaip tai suderinti su nuolatiniu ekonomikos augimu ir užtikrinti tvarią plėtrą ilgu laikotarpiu¹¹, kadangi darnaus vystymosi principas reikalauja ekonominio, aplinkosauginio ir socialinio vystymosi suderinamumo (1 pav.).

Šaltinis: Samoškienė, 2012, p. 2

1 pav. Požiūris į darnų vystymąsi

Po Rio de Žaneiro konferencijos praėjus 10 metų, 2002 m. Johanesburge vykusiame šalių atstovų susitikime padaryta išvada, kad per šį laikotarpį padaryta kur kas mažiau nei buvo planuota.

¹¹ Meškys L. Europos sąjungos aplinkosaugos principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas Lietuvos Respublikos teisės sistemoje. 2006. 56 p.

Kiekviena šalis turėjo parengti nacionalinę darnaus vystymosi strategiją ir sukurti veiksmingą jos įgyvendinimo mechanizmą.

Europos Sąjungoje aplinkos apsaugos politikos pradžia laikoma 1972 m. įvykusi Paryžiaus konferencija, kurioje priimta pirmoji Bendrijos aplinkos apsaugos veiksmų programa, kaip atsakas į vis intensyvesnę pramoninę plėtrą. Ši ir dar penkios aplinkos apsaugos veiksmų programos sudaro aplinkos apsaugos politikos pamatą. Jose nustatyti pagrindiniai Bendrijos aplinkos apsaugos principai, tikslai, prioritetai, reikalavimai, standartai, išskirti daugiausiai dėmesio reikalaujantys ūkio sektoriai, pateikti svarbiausių sričių (klimato kaita, biologinės įvairovės apsauga, aplinka ir gyventojų sveikata, subalansuotas gamtos išteklių ir atliekų valdymas) problemų sprendimo veiksmai. Iškėlus integruotos aplinkos apsaugos idėją, į aplinkos apsaugą pradėta žiūrėti ne kaip į atskirus aplinkos sektorius, o kaip į vientisą, nedalomą sistemą, kadangi skirtingai reglamentuojant į orą, vandenį arba dirvožemį išmetamus teršalus gali būti skatinamas taršos perkėlimas iš vienos aplinkos terpės į kitą, o ne gerinama aplinkos apsauga. Todėl tikslinga numatyti, kad veikla tokiose srityse, kaip antai: į orą, vandenį ir dirvožemį išmetamų teršalų prevencija bei kontrolė, atliekų tvarkymas, energijos vartojimo efektyvumas ir avarijų prevencija, būtų vykdoma vadovaujantis integruotu požiūriu. Toks požiūris taip pat padės pasiekti, kad suvienodinus pramoniniams įrenginiams taikomus aplinkosauginio veiksmingumo reikalavimus Europos Sąjungoje būtų sukurtos vienodos sąlygos. Vadinasi, integruota aplinkosauga – tai gamtinės aplinkos kaip visumos apsaugos nuo ūkinės ar antropogeninės veiklos sukeltos, taip pat pasklidusios aplinkoje ir pernešamos taršos priemonių sistema. Aplinkosaugos integruoto teisinio reguliavimo objektas yra specifiniai visuomeniniai santykiai, kuriais siekiama riboti ir mažinti nacionalinę ir tarptautinę reikšmę turintį kenksmingą taršos poveikį klimatui, aplinkai ir visuomenei¹².

Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, remiantis Aplinkos apsaugos įstatymu pradėta formuoti nacionalinė aplinkos apsaugos politika ir nacionalinė aplinkos apsaugos teisės sistema¹³. Pagrindinės šalies aplinkos problemos apibrėžtos 1992 m. parengtoje Lietuvos aplinkos apsaugos programoje. Tačiau, atsigavus ekonomikai, aplinkos tarša ir gamtos išteklių naudojimas vis intensyvėjo, todėl 1996 m. buvo patvirtinta Lietuvos aplinkos apsaugos strategija. Joje apžvelgta esama aplinkos būklė, suformuluoti aplinkos apsaugos tikslai, principai ir prioritetai, parengta strategijos įgyvendinimo priemonių veiksmų programa, numatyti tikėtini rezultatai.

2003 m. LR Vyriausybė patvirtino Nacionalinę darnaus vystymosi strategiją (iki 2020 m.), kurioje suformuluoti pagrindiniai ilgalaikiai, vidutinės trukmės bei trumpalaikiai tikslai ir uždaviniai bei numatytos jų įgyvendinimo priemonės. O siekiant stebėti strategijos įgyvendinimą ir laiku šalinti susidariusius trūkumus, prie Aplinkos ministerijos sudaryta įvairių sričių ekspertų grupė. Kadangi

¹² Monkevičius ir kt. Aplinkosaugos teisė. 2011. p. 219

¹³ Venckus Z. Aplinkos apsaugos politika ir teisė. 2007. p. 51

Lietuva yra pilnateisė Europos Sąjungos narė, todėl šalyje taikomi LR Seimo ratifikuoti ES teisės aktai, aplinkos būklė vertinama pagal ES aplinkos apsaugos politiką, tad jos gerinimui keliami griežtesni reikalavimai. *Acquis communautaire* reikalauja nustatyti leidimų išmesti teršalus į aplinką išdavimo procedūras, įgyvendinti taršos mažinimo programas, įdiegti taršos monitoringo sistemą, teikti informaciją apie taršą ir apsaugos nuo taršos priemones visuomenei ir Europos Sąjungos institucijoms¹⁴.

Pagrindinės aplinkos apsaugos reguliavimo nuostatos įtvirtintos LR Konstitucijoje¹⁵. Konstitucinis Teismas nutarimu¹⁶ išaiškino, jog valstybė, turėdama konstitucinę priedermę veikti taip, kad būtų garantuota natūralios gamtinės aplinkos, atskirų jos objektų apsauga, gamtos išteklių racionalus naudojimas, atkūrimas bei jų gausinimas, gali įstatymu nustatyti tokį teisinį reguliavimą, pagal kurį būtų ribojamas atskirų gamtinės aplinkos objektų (gamtos išteklių) naudojimas, o tam tikri teisinių santykių subjektai būtų įpareigoti atitinkamai veikti arba susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų. Tam tikslui turi būti sukurta ir deramai funkcionuoti atitinkama valstybės institucijų sistema, valstybės biudžete turi būti numatytos lėšos, reikalingos apsaugoti natūralią gamtinę aplinką, atskirus jos objektus, užtikrinti racionalų gamtos išteklių naudojimą, atkūrimą bei jų gausinimą, o nustatytų imperatyvų nesilaikantiems subjektams taikomos teisinio poveikio priemonės¹⁷.

Konstitucijoje įtvirtintas ne tik valstybės siekis užtikrinti visų šalies gyventojų teises į sveiką ir švarią aplinką, bet ir kiekvieno asmens pareiga saugoti aplinką nuo kenksmingo poveikio. Kitaip sakant, nėra teisių be pareigų ir nėra pareigų be teisių¹⁸. Ši nuostata išplėtotą ir labiau konkretizuota Aplinkos apsaugos įstatyme, kuris yra visų aplinkosaugos santykius reglamentuojančių įstatymų pamatas. Jame aplinkos apsauga apibūdinama kaip aplinkos saugojimas nuo fizinio, cheminio, biologinio ir kitokio neigiamo poveikio ar pasekmių, atsirandančių įgyvendinant planus ir programas, vykdančią ūkinę veiklą ar naudojant gamtos išteklius. O tai yra „visos valstybės bei kiekvieno jos gyventojų rūpestis ir pareiga“. Kituose konkrečių gamtos išteklių naudojimą ir apsaugą reglamentuojančiuose įstatymuose (žemės, vandens, aplinkos oro, miškų, biologinės įvairovės, saugomų teritorijų ir kt.) suformuluotos tam tikros nuostatos, draudžiančios arba ribojančios ūkinę arba antropogeninę veiklą, kuri teršia aplinką arba daro jai kitokią kenksmingą poveikį¹⁹.

Siekiant tiek tarptautiniu, tiek ir nacionaliniu lygmeniu sumažinti aplinkos taršą ar jos visiškai išvengti, taikomos ne tik tradicinės teisinio reguliavimo priemonės, bet ir prevencinių priemonių sistema:

¹⁴ Aplinkos politika ir valdymas. 2008. p. 15

¹⁵ Valstybės žinios, 1992, Nr. 33-1014.

¹⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas byloje Nr. 14/02

¹⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-112/2013

¹⁸ Monkevičius E. Aplinkosaugos teisė. 2011. p. 41

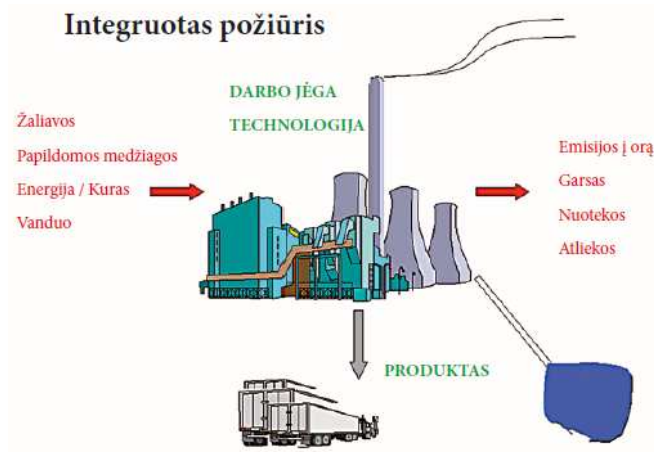
¹⁹ Monkevičius E. Aplinkosaugos teisė. 2011. p. 218

- 1) viena iš svarbiausių aplinkos apsaugos prevencinių priemonių – **reglamentavimas** – nustatant sąlygas, kurių ūkio subjektai privalo laikytis:
 - a) **aplinkosaugos standartai** – tam tikrus kokybės reikalavimus, kuriuos turi atitikti gaminami produktai, teikiamos paslaugos ir aplinkosaugos vadyba, įtvirtinantys teisės aktai, atsakomybę už vykdymą numatantys produkcijos gamintojui, paslaugų teikėjui ar aplinkosaugos vadybos subjektui. Vienintelis Tarptautinės standartizacijos organizacijos sertifikuotas aplinkosaugos vadybos standartas yra EN ISO 14001, kuri diegiant siekiama vykdyti taršos prevenciją ir stiprinti aplinkos apsaugą. Šio standarto pagrindu ES ekonominėje erdvėje įvestas Europos aplinkosaugos vadybos sistema (EMAS);
 - b) **aplinkosaugos normatyvai** – veiklos poveikio aplinkai lestinumo skaitmeninė ar loginė išraiška nustatyta tvarka įteisinta teisės aktuose (aplinkos būklės normatyvai ir kenksmingo poveikio aplinkai normatyvai). Jų tikslas – riboti ir mažinti kenksmingą taršos poveikį aplinkai;
- 2) **ribojimai ir draudimai** vykdomi, sudarant tam tikrus sąrašus (apribotų ar uždraustų naudoti gaminių, technologijų ar uždraustos veiklos, nykstančių gyvūnų ir augalų sąrašai, kuriems reikalinga apsauga) arba planuojant teritorijas;
- 3) **gamtos išteklių naudojimo limitai** – gamtos išteklių naudojimo normų nustatymas, atsižvelgiant į turimą informaciją apie jų kiekį, būklę, atsinaujinimo bei išsaugojimo galimybes;
- 4) **poveikio aplinkai vertinimas (PAV)** užtikrina, kad dar prieš pradėdant vykdyti ūkinę veiklą bus nustatytas ir įvertintas ekonominės plėtros poveikis aplinkai ir todėl leidžia išvengti neigiamų aplinkos pokyčių;
- 5) **teritorijų planavimas** – prevencinė priemonė, leidžianti nustatyti žemės naudojimo prioritetus, aplinkosaugos sąlygas, o taip pat formuoti gamybos bei infrastruktūros sistemą;
- 6) **leidimai** – konkrečiam ūkinės veiklos subjektui išduodami individualūs teisiniai dokumentai, suteikiantys teisę juose nurodytomis sąlygomis vykdyti atitinkamą ūkinę veiklą, naudoti gamtos išteklius, o taip pat išleisti teršalus į aplinką. Tai yra lyg tarpinė grandis tarp nereguliuojamos industrinės veiklos ir visiško tokios veiklos uždraudimo²⁰.

²⁰ Venckus Z. Aplinkos apsaugos politika ir teisė. 2007. p. 166

1.3. Integruotas aplinkos apsaugos teisinis reguliavimas

Aplinkos apsaugos įstatyme nurodyta, kad ūkinė veikla – tai ūkinė ir kitokia veikla, kuri turi ar gali turėti įtakos aplinkai. Jame nustatyta, kad juridiniai ir fiziniai asmenys, planuojantys užsiimti ūkine veikla, savo lėšomis turi įvertinti jos galimą poveikį aplinkai, o kompetentinga institucija privalo priimti sprendimą dėl tokios veiklos galimumo²¹. Vykdam bet kokią ūkinę veiklą, siekiama išlaikyti aukštą aplinkos apsaugos lygį, todėl laikomasi atsargumo, žalos šaltinio, „moka teršėjas“, darnaus vystymosi ir kitų principų. Ypatingas dėmesys, siekiant sumažinti taršą ar jos išvengti, skiriamas atsargumo ir integruotos prevencijos ir kontrolės principams. Tai reiškia, kad bet kokioje ūkinėje-gamybinėje veikloje pirmiausia turi būti siekiama užkirsti kelią tiesioginio ar netiesioginio nepageidaujamo poveikio atsiradimui, o ne žalos likvidavimui. Išduodant veiklos licenciją turi būti aprėpiamos ne tik visos įmanomos taršos formos: teršalų išmetimas į orą, jų išleidimas į vandenį ir patekimas į dirvožemį, atliekų generavimas ir tvarkymas, triukšmas, vibracija, kvapai, bet apskritai visi reguliuojamo objekto veiklos aplinkosauginiai aspektai²² (2 pav.). Todėl valstybė, nustatydam teršalų kiekybines ir kokybines ribas, sukurdam gamtosaugos teisinę bazę bei laikydamasi racionalios ekonominės politikos, privalo reguliuoti aplinkos apsaugą nuo taršos, taip užtikrindama aukštą aplinkos apsaugos lygį.

Šaltinis: Leidimų išdavimo gairės, 2011, p. 22

2 pav. Integruoto požiūrio esmė

²¹ Monkevičius E. ir kt. Aplinkosaugos teisė. 2011, p. 157

²² Venckus Z. Aplinkos apsaugos politika ir teisė. 2007, p. 91

Saugant aplinką ir gerinant žmonių sveikatą svarbų vaidmenį atlieka pramoninius teršalus reglamentuojantys teisės aktai, kuriais siekiama, kad už taršos prevenciją, sumažinimą ir likvidavimą būtų atsakingas pats teršalus išmetantis veiklos vykdytojas.

Vienas iš svarbiausių kodifikuotų teisės aktų, kuriame yra įtvirtinta Europos Sąjungos integruotos aplinkosaugos doktrina, yra Europos Parlamento ir Tarybos 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės), apimanti septynias su pramoniniais teršalais susijusias direktyvas. Ši direktyva skirta įrenginiams, kurie gali smarkiai teršti ir sukelti tarpvalstybinę taršą. Jos tikslas – pasiekti integruotą taršos, kurią sukelia energetikos, naudingųjų iškasenų ir chemijos pramonė, metalų gamyba ir apdirbimas, atliekų tvarkymas ir kitos direktyvos I priede išvardintos veiklos rūšys (pramonės įmonės, gaminančios celiuliozę ir popierių, apdorojančios tekstilę, rauginančios kailius ir odas, gaminančios maisto produktus, intensyviai auginančios paukščius ir kiaules), prevencija ir kontrolė. Europos Sąjungoje yra apie 50 000 šiomis veiklomis užsiimančių įmonių.

Direktyva nustato priemones, įskaitant ir atliekų tvarkymo priemones, skirtas užkirsti kelią teršalų išmetimui į orą, vandenį ir žemę, kuris atsiranda dėl aukščiau nurodytos veiklos, arba, jei tai neįgyvendinama, jam mažinti, siekiant aukšto aplinkos apsaugos lygio ir nepažeidžiant kitų atitinkamų Bendrijos nuostatų. Šioje direktyvoje, lyginant su buvusia 2008/1/EB, sugriežtintos išmetamų teršalų ribinės vertės, todėl nuo 2016 m. įrenginiai turės atitinkti griežtesnius apribojimus. Ja siekiama sustiprinti GPGB koncepciją ir užtikrinti nuoseklesnį jų taikymą visose valstybėse narėse, t.y. bus reikalaujama, kad dokumentai, kuriuose pateikiamos išvados dėl ES lygmeniu sukurtų geriausių prieinamų gamybos būdų (GPGB), būtų laikomi informaciniais dokumentais nustatant leidimų sąlygas valstybės narės lygmeniu²³.

Kaip buvo minėta, taršos prevencijai užtikrinti leidimuose privalomai turi būti nurodyti geriausi prieinami gamybos būdai. Iš direktyvoje pateikto GPGB sąvokos apibrėžimo galima spręsti, jog tai yra veiksmingiausia naudojama technologija ir įrenginio projektavimo, statybos, priežiūros, eksploatavimo ir uždarymo būdas, kuris, siekiant aukšto aplinkos apsaugos lygio, įgyvendinamas esant ekonomiškai ir techniškai tinkamoms sąlygoms, kartu atsižvelgiant į jų sąnaudas ir pranašumą.

Remiantis direktyvos 2010/75/ES nuostatomis, integruota aplinkos apsauga reglamentuojama išduodant, keičiant ar panaikinant ūkio subjektams TIPK ir taršos leidimus valstybių narių nustatyta tvarka bei vadovaujantis direktyvoje suformuluotais principais. Tai reiškia, kad taršos integruota

²³ Toropov V. et al. Teisės aktų, reglamentuojančių cheminių medžiagų valdymą ir aplinkos apsaugą, sąsajos: Bendroji Vandens Politikos Direktyva (BVPD), Jūrų Strategijos Pagrindų Direktyva (JSPD), Taršos Integruotos Prevencijos ir Kontrolės (TIPK)/ Pramoninių Išmetamųjų Teršalų (PIT) Direktyvos, REACH Reglamentas ir Atliekų Direktyva 2013. p. 12

prevencija ir kontrolė privalo apimti ir tarpvalstybiniuose susitarimuose numatytą klimato taršą mažinančių priemonių įgyvendinimą²⁴.

Vadovaujantis direktyvos nuostatomis, valstybių narių ūkio subjektai turėtų pateikti prašymą išduoti TIPK ar taršos leidimą, kuriame būtų pateikta informacija, reikalinga, kad kompetentinga institucija galėtų nustatyti leidimo sąlygas. Leidime turėtų būti numatytos visos priemonės, būtinos aukštam aplinkos apsaugos lygiui pasiekti ir užtikrinti, kad įrenginys būtų eksploatuojamas laikantis bendrųjų principų, reglamentuojančių pagrindines ūkio subjekto pareigas. Leidime taip pat turėtų būti nurodytos išmetamų teršalų ribinės vertės arba jas atitinkantys parametrai ar techninės priemonės, ir nustatyti atitinkami dirvožemio ir požeminio vandens apsaugos bei stebėsenos reikalavimai. Nustatant leidimo sąlygas turėtų būti atsižvelgiama į geriausius prieinamus gamybos būdus (GPGB).

Valstybės narės turi imtis priemonių, kad kompetentinga institucija periodiškai persvarstytų visas leidimo sąlygas, o prireikus, jas atnaujintų, kad būtų užtikrinta atitiktis direktyvos 2010/75/ES reikalavimams. O ūkio subjektui galutinai nutraukiant veiklą, jis turi imtis veiksmų, būtinų pašalinti, kontroliuoti, apriboti arba sumažinti eksploatavimo vietos kiliamą pavojų žmonių sveikatai ar aplinkai, jei ta tarša susidarė dėl ūkio subjekto vykdytos veiklos.

Iki 2013-06-01 Lietuvoje integruotą pramoninės veiklos sukeltos taršos prevenciją ir kontrolę reglamentavo tik aplinkos ministro patvirtintos Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklės. Tačiau Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui išaiškinus, jog ūkinės veiklos apribojimai (leidimų panaikinimas, nuobaudų skyrimas ir kt.) turi būti reglamentuojami tik įstatymu, o LR Seimui pritarus Aplinkos apsaugos įstatymo ir jo lydymųjų teisės aktų pataisoms (projektas Nr. XIIP-33(2) ES), Aplinkos apsaugos įstatymo 1 straipsnis papildytas naujais 23-24 punktais – Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės (TIPK) leidimo ir Taršos leidimo apibrėžimais.

Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimas – rašytinis dokumentas, kuriame, siekiant išvengti pramoninės veiklos sukeltos taršos, ją sumažinti ar pašalinti, nustatoma veiklos sąlygų sistema, apimanti poveikio aplinkos elementams kontrolę, ir kuriuo suteikiama teisė eksploatuoti visą įrenginį, kurą deginantį įrenginį, atliekų deginimo įrenginį, bendro atliekų deginimo įrenginį, atitinkantį aplinkos ministro patvirtintose Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse nustatytus kriterijus, arba aplinkos ministro nustatyta tvarka tokio įrenginio dalį ar kelis tokius įrenginius ar jų dalis. Įrenginio, kurą deginančio įrenginio, atliekų deginimo įrenginio, bendro atliekų deginimo įrenginio sąvokas apibrėžia aplinkos ministras.

Taršos leidimas – rašytinis dokumentas, kuriuo suteikiama teisė eksploatuoti visą įrenginį, atitinkantį aplinkos ministro patvirtintose Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo

²⁴ Monkevičius E. ir kt. Aplinkosaugos teisė. 2011. p. 235-236

panaikinimo taisyklėse nustatytus kriterijus, arba aplinkos ministro nustatyta tvarka tokio įrenginio dalį ar kelis tokius įrenginius ar jų dalis, kuriems netaikomas reikalavimas turėti šio straipsnio TIPK leidimą, bet kurių taršos šaltinius būtina kontroliuoti, ir kuriame nustatomos aplinkosauginės sąlygos nurodytiems įrenginiams eksploatuoti.

Pagrindinis bendruosius aplinkos apsaugos principus nustatantis Aplinkos apsaugos įstatymas taip pat papildytas naujais 19¹ str. ir 19² str., kuriuose atitinkamai reglamentuojamos pagrindinės TIPK leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo nuostatos bei numatyti taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir panaikinimo tvarka bei sprendimų įforminimo klausimai bei atvejai, kuriais taršos leidimai neišduodami.

Kaip teigiama Seimo Ryšių su visuomene 2013 m. balandžio 11 d. pranešime²⁵, siekiant pagerinti sąlygas verslui ir sumažinti administracinę naštą, numatoma atsisakyti reikalavimo TIPK taisyklėse nurodytiems įrenginiams turėti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimus ir juos pakeisti supaprastinta tvarka išduodamais taršos leidimais. Tokiu atveju bus tiksliau reglamentuoti TIPK leidimų ir taršos leidimų rengimo, derinimo, išdavimo, pakeitimo ir panaikinimo terminai ir sąlygos, smulkioms įmonėms bus paprasčiau, greičiau išduodamas mažesnės apimties taršos leidimas, kuriame bus nustatytos konkrečios, skirtos tik tai veiklos rūšiai, veiklos sąlygos, išlaikant aplinkos apsaugos kontrolės reikalavimus. Be to, atsisakius savivaldos institucijų dalyvavimo išduodant TIPK leidimus, leidimo gavimo procesas turėtų sutrumpėti. Vadinasi, atsiradus taršos leidimams, TIPK leidimai bus išduodami tik sudėtingiausiems objektams, nurodytiems TIPK taisyklių 1 priede.

Kadangi Aplinkos apsaugos įstatyme nurodomos tik bendrosios TIPK ir taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo nuostatos, detaliau jos nurodomos žemesnės teisinės galios teisės aktuose – aplinkos ministro patvirtintose Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse (toliau – TIPK Taisyklės) bei Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse (toliau – Taisyklės).

Taisyklių teisinio reguliavimo tikslas: siekiant mažinti taršos iš stacionarių ūkinės veiklos objektų kenksmingą poveikį aplinkai ir išvengti teršalų pernešimo iš vienos aplinkos terpės į kitą, Taisyklėse įtvirtinama taršos integruota prevencijos ir kontrolės sistema, vienijanti vandens, oro, žemės (taip pat ir žemės gelmių), klimato apsaugos, atliekų tvarkymo, triukšmo bei ūkinės veiklos sukeltų kvapų mažinimo priemonės. Kitaip sakant, siekiama užtikrinti, kad būtų išvengta šiltnamio efekto sukeliančių dujų išmetimo, teršalų patekimo į orą, vandenį, dirvožemį arba, jei tai neįmanoma, būtų sumažintas jų kiekis ir užkirstas kelias atliekų susidarymui, siekiant aukšto aplinkos apsaugos lygio.

²⁵ http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_d=134751&p_k=1

Leidimų bendrasis tikslas – apsaugoti žmogaus sveikatą ir aplinką, skaidriai ir atsakingai apibrėžiant teisiškai privalomus reikalavimus, taikomus poveikį aplinkai darantiems šaltiniams²⁶. Dėl šios priežasties veiklos vykdytojai turi eksploatuoti įrenginį (jo dalį, kelis įrenginius ar jų dalis) laikydamiesi leidime nustatytų sąlygų. O jeigu jos pažeidžiamos ir įvyksta bet kokio masto poveikį aplinkai turinti avarija ar incidentas, privalo nedelsiant apie tai pranešti RAAD ir AAA bei imtis būtinų priemonių pažeidimui ištaisyti ir užtikrinti, kad per trumpiausią įmanomą laikotarpį vėl būtų laikomasi leidimo sąlygų. Jeigu prireikia, veiklos vykdytojas turi imtis atitinkamų papildomų priemonių, kurias pagal kompetenciją RAAD ar AAA nurodo būtinomis siekiant, kad pažeidimas būtų ištaisytas.

Apibendrinant pateiktą informaciją, galima teigti, jog aplinkos tarša yra antropogeninės veiklos sukeltas tiesioginis ar netiesioginis medžiagų, virpesių, šilumos arba triukšmo pasklidimas ore, vandenyje ar žemėje, kuris gali pakenkti ne tik aplinkos kokybei, bet ir žmonių sveikatai. Siekiant įgyvendinti integruotą aplinkos apsaugos sistemą, į aplinką reikia žiūrėti kaip į vientisą, nedalomą sistemą, o ne kaip į atskirus aplinkos objektus. Stengiantis pagerinti aplinkos būklę tiek ES, tiek nacionaliniu lygiu yra kuriami teisės aktai, nustatantys tam tikras priemones užsibrėžtiems tikslams pasiekti. Viena iš jų – nurodytos veiklos vykdytojams privalomi TIPK leidimai arba taršos leidimai, kuriais siekiama sumažinti iš stacionarių ūkio subjektų išmetamos taršos kenksmingą poveikį aplinkai ir išvengti teršalų pernešimo iš vienos aplinkos terpės į kitą.

²⁶ Ruut J. et al. Aplinkosauginių leidimų išdavimo gairės dirbantiems su pavojingomis cheminėmis medžiagomis. 2011. p. 9

2. TARŠOS INTEGRUOTA PREVENCIJA IR KONTROLĖ

2.1. TIPK leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo tvarka

Visos valstybės narės direktyvos 2010/75/EB nuostatas perkėlė į nacionalinius teisės aktus. Lietuvoje TIPK leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo tvarka įtvirtinta TIPK taisyklėse, kurios nustato racionalaus vandens naudojimo ir vandens taršos mažinimo, aplinkos oro taršos mažinimo, atliekų prevencijos priemonių, kitų aplinkos apsaugos priemonių planavimą bei įgyvendinimą vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymais, o taip pat suinteresuotos visuomenės teisės ir pareigos bei informacijos teikimo kitai ES valstybei narei, konsultavimosi su kita ES valstybe nare, informavimo apie priimtą sprendimą išduoti leidimą tvarką, kitos ES valstybės narės visuomenės informavimo tvarką.

Šis normatyvinis dokumentas privalomas visiems juridiniams ir fiziniams asmenims, kuriems pagal šiose Taisyklėse nustatytą tvarką būtina gauti TIPK leidimą. Be veiklos vykdytojų, Taisyklėmis taip pat privalo vadovautis ir Aplinkos apsaugos agentūra (toliau – AAA), išduodanti, keičianti leidimus ir panaikinanti jų galiojimą, peržiūrinti leidimų sąlygas, LR aplinkos ministerijos regionų aplinkos apsaugos departamentai (toliau – RAAD), kontroliuojantys leidimų sąlygų laikymąsi, o taip pat visuomenės sveikatos centrai apskrityse (toliau – VSC).

Siekiant užtikrinti taršos prevenciją ir kontrolę, kiekvienas įrenginys turėtų būti eksploatuojamas tik turint TIPK leidimą. Vadinas, kaip teigiama LR Aplinkos apsaugos įstatymo 19 str. 1 d. juridiniai ir fiziniai asmenys, prieš pradėdami eksploatuoti ūkinės veiklos objektus ir vykdydami ūkinę veiklą, privalo įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka gauti leidimą. TIPK taisyklių 10 p. įtvirtinta imperatyvi nuostata, įpareigojanti TIPK leidimus turėti tik veiklos vykdytojams, kurie eksploatuoja energetikos, naudingųjų iškasenų, chemijos pramonės, metalų gamybos ir apdirbimo, atliekų tvarkymo ir kitų I Taisyklių priede nurodytų veiklų įrenginius. Kitaip tariant, neturint teisės nurodytomis sąlygomis eksploatuoti įrenginius arba pažeidžiant leidime nustatytas sąlygas, įrenginius eksploatuoti draudžiama.

Remiantis Direktyvos 2010/75/ES 11 str., LR įstatymo 19¹ str. bei TIPK taisyklių 17 punktu, visi fiziniai ir juridiniai asmenys, eksploatuojantys įrenginį (jo dalį, kelis įrenginius ar jų dalis), kuriam reikalingas TIPK leidimas, turi būti techniškai ir ekonomiškai pasirengę saugiai eksploatuoti įrenginį.

Iš cituotų teisės aktų matyti, jog įstatymų leidėjas vartoja dvejopo pobūdžio sąvokas, kai apibūdina leidimų subjektus – kaip veiklos vykdytojus ir kaip asmenis, eksploatuojančius ūkinės veiklos objektus. Veiklos vykdytojo sąvoka pateikiama TIPK taisyklių 7.12 punkte – tai fizinis ar juridinis asmuo, kuriam nuosavybės teise priklauso įrenginys arba kuris naudoja, valdo įrenginį

nuomos, panaudos, patikėjimo teise arba eksploatuoja kitu teisiniu pagrindu ir atsako už įrenginio eksploatavimo ir techninio funkcionavimo kontrolę, ir kuris privalo gauti TIPK leidimą vykdyti ūkinę veiklą ir/arba eksploatuoti įrenginį. Reglamentavimas, numatytas Aplinkos apsaugos įstatymo 19 str. 1 dalyje, suponuoja prievolę, kad būtent juridiniai (fiziniai) asmenys, kurie eksploatuoja ūkinės veiklos objektus ir vykdo ūkinę veiklą, privalo gauti būtinus veiklai leidimus (šiuo atveju – TIPK leidimą) ir tik jam (t.y. eksploatuojančiam ūkinės veiklos objektus ir/ar vykdančiam ūkinę veiklą asmeniui) išduotas TIPK leidimas suteikia teisę eksploatuoti konkretų ūkinės veiklos objektą²⁷.

TIPK leidimus turintys ir įrenginius eksploatuojantys asmenys privalo laikytis šių pagrindinių, Direktyvoje 2010/75/EB, LR Aplinkos apsaugos įstatyme ir TIPK taisyklėse įtvirtintų principų:

- imtis visų atitinkamų taršos prevencijos priemonių;
- taikyti geriausius prieinamus gamybos būdus (GPGB);
- nesukelti didelės taršos, t.y. įrenginį eksploatuoti nepažeidžiant aplinkos kokybės normų, aplinkos apsaugos, visuomenės sveikatos saugos teisės aktuose nustatytų reikalavimų;
- mažinti pavojingų medžiagų naudojimą ir palaipsniui jas pakeisti mažiau pavojingomis;
- racionaliai ir taupiai naudoti gamtos išteklius, o energiją – efektyviai;
- užtikrinti atliekų susidarymo prevenciją, kaip numatyta Direktyvoje 2008/98/EB bei Atliekų tvarkymo įstatyme. Jei atliekos susidaro, laikantis jų tvarkymą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų bei prioritetų eiliškumo, atliekos turi būti paruošiamos pakartotinai naudoti, perdirbti, kitaip panaudoti, o jei tai techniškai neįmanoma, - pašalinti, stengiantis išvengti bet kokio poveikio aplinkai arba jį sumažinti;
- įvertinti galimų avarių rizikos tikimybę, imtis priemonių, būtinų avarijoms išvengti ir apriboti bei mažinti galimus jų padarinius;
- galutinai nutraukiant veiklą, imamasi visų būtinų priemonių taršos grėsmei išvengti ir eksploatavimo vietos būklei tinkamai atkurti.

Stengiantis sumažinti sąlygas pasireikšti korupcijai, naujos redakcijos TIPK taisyklėse panaikinta to pačios institucijos (t.y. RAAD) teisė priimti sprendimus su TIPK leidimo išdavimu susijusiomis procedūromis bei vykdyti TIPK leidimus turinčių ūkio subjektų valstybinę kontrolę. Pagal naują tvarką paraišką vieno įrenginio ar jo dalies arba kelių to paties veiklos vykdytojo įrenginių ar jų dalių, esančių toje pačioje vietoje (t.y. esančių vienoje teritorijoje arba greta esančiuose sklypuose)

²⁷ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2012 m. vasario 10 d. nutartis byloje Nr. II-20-121/2012

TIPK leidimui gauti, veiklos vykdytojas pateikia aplinkos ministro įgaliotai institucijai – Aplinkos apsaugos agentūrai (AAA). Ši institucija ne tik išduoda leidimus, bet ir keičia juos, naikina jų galiojimą, peržiūri sąlygas. O RAAD, kurio veiklos teritorijoje yra įrenginys (jo dalis ar keli įrenginiai ar jų dalys, kuriems yra išduotas leidimas), vykdo leidimo nustatytos veiklos priežiūros funkcijas, išskyrus triukšmo ir kvapų sklidimo kontrolę. Vykdydami LR visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo ir LR triukšmo valdymo įstatymo priskirtas funkcijas, triukšmo ir kvapų sklidimo kontrolę atlieka visuomenės sveikatos centrai (VSC) apskrityse.

Visiems veiklos vykdytojams TIPK leidimas išduodamas neterminuotai, tačiau Aplinkos apsaugos agentūra, nustatydamą leidimo sąlygas, gali nustatyti sąlygas tam tikram laikotarpiui, po kurio leidimą būtina pakeisti ir nustatyti naujas sąlygas. Leidimas naujam įrenginiui (jo daliai) ar esminiam įrenginio pakeitimui išduodamas tik atlikus planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo (PAV) procedūras ir gavus teigiamą sprendimą, kai, vadovaujantis LR planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymu²⁸, tokios procedūros privalomos. Kaip nurodoma šio įstatymo 4 str., poveikio aplinkai vertinimu siekiama nustatyti, apibūdinti ir įvertinti galimą tiesioginį ir netiesioginį planuojamos ūkinės veiklos poveikį visuomenės sveikatai, gyvūnijai ir augalijai, dirvožemiui, žemės paviršiui ir jos gelmėms, orui, vandeniui ir kt. bei šių komponentų tarpusavio sąveikai, sumažinti planuojamos ūkinės veiklos neigiamą poveikį arba šio poveikio išvengti bei nustatyti, ar planuojama ūkinė veikla, įvertinus jos pobūdį ir poveikį aplinkai, leistina pasirinktoje vietoje. Kaip teigia LVAT byloje Nr. A⁵²⁵-844/2010²⁹, Aplinkos apsaugos įstatymo 15 str. 3 d. įtvirtinta imperatyvi nuostata, jog PAV sprendimas yra privalomas institucijai, išduodančiai leidimus ūkinei veiklai, reiškia ne tik tai, jog leidimas ūkinei veiklai, inter alia TIPK leidimas, neišduodamas, jei nusprendžiama, jog planuojamos ūkinės veiklos vykdymas pasirinktoje teritorijoje neleistas, bet ir tai, jog toks leidimas negali būti išduodamas, kuomet PAV sprendimo galiojimo terminas yra pasibaigęs tais atvejais, kai dėl veiklos, kuriai pradėti vykdyti prašoma išduoti TIPK leidimą, apskritai yra būtina atlikti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą.

Integruotų leidimų išdavimas grindžiamas geriausių prieinamų gamybos būdų (GPGB) koncepcija, kurią taikant suderinama nauda aplinkai ir operatoriaus išlaidos. Pagal TIPK taisyklėse pateiktas sąvokas, GPGB – veiksmingiausi ir pažangiausi veiklos ir jos vykdymo metodų plėtojimo būdai, kurie gali būti pagrindas nustatant išmetamųjų teršalų ribines vertes ir kitas leidimo sąlygas, siekiant išvengti taršos, o jei tai neįmanoma, – mažinti teršalų išmetimą ir jų poveikį visai aplinkai. Taigi, pagal šią koncepciją svarbiausiu dalyku laikoma taršos prevencija, o ne gamybinio proceso kontrolė³⁰.

²⁸ Valstybės žinios. 1992. Nr. 82-1965 (aktuali nuo 2013-07-16)

²⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 18 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁵-844/2010

³⁰ Ruut J. et al. Aplinkosauginių leidimų išdavimo gairės dirbantiems su pavojingomis cheminėmis medžiagomis. 2011. p. 22

2.1.1. Paraiškos TIPK leidimui gauti pateikimo tvarka

TIPK taisyklių 11 p. nurodoma, jog TIPK leidimas gali būti išduodamas vienam įrenginiui ar jo daliai arba keliems to paties veiklos vykdytojo įrenginiams ar jų dalims, esantiems toje pačioje vietoje (t.y. esantiems vienoje teritorijoje arba greta esančiuose sklypuose). Vadinas, remiantis Vilniaus apygardos administracinio teismo išaiškinimu byloje Nr. II-20-121-2012³¹, vienas Leidimas vykdytojui gali suteikti teisę eksploatuoti toje pačioje veiklos vietoje (teritorijoje) esančius kelis technologiškai nesusijusius įrenginius su sąlyga, kad juos visus eksploatuoja tas pats ūkinės veiklos vykdytojas. Dviem ar daugiau įrenginių ar jų dalims išduotame leidime turi būti nustatytos sąlygos, užtikrinančios, kad kiekvienas įrenginys ar jo dalis atitiktų Taisyklių reikalavimus.

Ūkio subjektas, norėdamas gauti leidimą, privalo iš anksto, atsižvelgdamas į TIPK taisyklėse nustatytus paraiškos derinimo ir leidimo išdavimo terminus, pateikti paraišką AAA. Svarbu yra tai, kad kartais veiklos vykdytojai nesiima organizacinių priemonių ir naujas ar pakeistas TIPK leidimas laiku neišduodamas. Taip nutinka, kai pateiktus duomenis ir informaciją tikrinanti institucija randa trūkumų, o gavusi patikslintą paraišką, nustato joje neaprašytų naujų aplinkybių ir įpareigoja veiklos vykdytoją dar kartą tikslinti duomenis³². Išnagrinėjus teismų praktiką, galima daryti išvadą, jog pasitaiko nemažai atvejų, kai veikla pradama vykdyti dar neturint TIPK leidimo, t.y. kai pateikiama paraiška jam gauti. Tačiau pažymėtina yra tai, jog teisės eksploatuoti įrenginį ir vykdyti tam tikrą veiklą įgijimo pradžia yra siejama su TIPK leidimo išdavimu, nebent šiame leidime būtų nustatyta kita (vėlesnė) data. Taigi, vien tik paraiškos TIPK leidimui gauti pateikimas kompetetingai institucijai teisės vykdyti ūkinę veiklą nesuteikia³³.

Naujam TIPK leidimui gauti veiklos vykdytojas elektroninėmis priemonėmis, tiesiogiai ar per LR paslaugų įstatyme nurodytą kontaktinį centrą, arba elektroniniu būdu per Aplinkosauginių leidimų informacinę sistemą (ALIS) AAA privalo pateikti TIPK taisyklių 4 priede esančią užpildytą formą, kurioje nurodoma bendrojo pobūdžio išsamios informacijos santrauka:

- įrenginį eksploatuojančio veiklos vykdytojo duomenys;
- asmenys, atsakingi už įmonės aplinkos apsaugą;
- įdiegta vadybos sistema (ISO 14001, EMAS ar kt.);
- įrenginio eksploatavimo vietos sąlygos (geografinės sąlygos, užterštumo lygis, ūkinės veiklos padėtis vietovės plane ar schemoje su gyvenamųjų namų, ugdymo ir sveikatos priežiūros įstaigų, gretimų įmonių, kitų pastatų, saugomų teritorijų ir

³¹ Vilniaus apygardos administracinio teismo 2012 m. vasario mėn. 10 d. nutartis byloje Nr. II-20-121-2012

³² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N-502-1843-06

³³ Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo biuletenis Nr. 20, 2010 metų liepa-gruodis. 2011. 246 p.

biotopų, paviršinių vandens telkinių apsaugos juostų ir zonų, vandenviečių apsaugos zonų išsidėstymu);

- naujam įrenginiui nurodoma statybos pradžia ir planuojama veiklos pradžia, o esamam įrenginiui – veiklos pradžia.

Taip pat pateikiami techninio pobūdžio duomenys:

- informacija apie įrenginį ir jame vykdomą veiklą;
- įrenginio galingumas arba gamybos (projektinis) pajėgumas;
- kuro ir energijos vartojimas;
- gamybos procesai – detalus ūkinės veiklos aprašymas, planuojama naudoti technologija ir kiti gamybos būdai, skirti teršalų išmetimo iš įrenginio prevencijai arba, jei tai neįmanoma, išmetamų teršalų kiekiui mažinti, įrenginio atitikimo GPGB palyginamasis įvertinimas;
- įrenginio naudojamos arba gaminamos žaliavos ir pagalbinės medžiagos, kitos medžiagos, energijos šaltiniai, jos gamyba ir (ar) vartojimas;
- planuojami naudoti vandens šaltiniai, vandens poreikis;
- įrenginio teršalų išmetimo šaltiniai;
- iš įrenginio į kiekvieną aplinkos komponentą (orą, vandenį, dirvožemį) planuojamų išmesti teršalų pobūdis ir kiekis, taip pat nustatytas reikšmingas išmetamų teršalų poveikis aplinkai ir teršalų išmetimo ribinės vertės;
- atliekų susidarymo įrenginyje prevencijos, parengimo pakartotiniam naudojimui, perdirbimo ir jų naudojimo priemonės;
- įrenginio skleidžiamo triukšmo, veiklos sukeliamų kvapų atitiktis visuomenės sveikatos saugos teisės aktams;
- avarijų prevencijos priemonės;
- aplinkosaugos veiksmų planas, jei veiklos vykdytojas prašo tam tikrų aplinkosaugos reikalavimų įgyvendinimo išlygų.

Remiantis ūkio subjekto vykdomos veiklos pobūdžiu, kartu su paraiška AAA taip pat gali tekti pateikti: 1) ūkinės veiklos objekto sklypo planą (schemą) su pažymėtais taršos šaltiniais, sunumeruotais vandens šaltiniais ir išgavimo vietomis, 2) aplinkos monitoringo programą, 3) užterštumo būklės ataskaitą, 4) potencialaus geologinės aplinkos taršos židinio inventorizavimo anketą (deklaraciją), 5) šiltnamio efektą sukeliančias dujų stebėsenos ir apskaitos planą, 6) planuojamo nuotekų išleidimo poveikio priimtuvui skaičiavimus, 7) jeigu nuotekas numatoma išleisti/atiduoti į kito asmens nuotekų tvarkymo sistemą – nuotekų tvarkymo paslaugų teikimą patvirtinančio dokumento

nuorašą, 8) vandenų taršos pavojingomis medžiagomis mažinimo programą, 9) objekto/įrenginio ir jo nuotakyno schema/planą, su aiškiai pažymėtais ir sunumeruotais nuotekų valymo įrenginiais, nuotekų išleistuvais, nuotekų apskaitos prietaisais, laboratorinės kontrolės vietomis, 10) veiklos atitiktį triukšmo ribiniams dydžiams pagrindžiančius dokumentus, 11) planą su pavaizduotais triukšmo, kvapų šaltiniais, triukšmo įvertinimo taškais, kvapų, cheminių medžiagų, skleidžiančių kvapus, sklaidimą bei atitiktį visuomenės sveikatos saugos teisės aktams pagrindžiančius dokumentus, 12) atliekų naudojimo ar šalinimo techninį reglamentą, 13) teršalų sklaidos pažemio sluoksnyje skaičiavimo rezultatus, 14) ekstremaliųjų situacijų valdymo plano ar pavojingo objekto saugos ataskaitos titulinio lapo kopiją su Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos šios ataskaitos apibendrintos išvados kopija, 15) tręšimo planą, 16) deklaraciją, patvirtinančią priisiimus įsipareigojimus ir kad paraiškoje pateikiami duomenys yra teisingi, tikslūs ir išsamūs.

Papildomai veiklos vykdytojas gali pateikti, jo manymu, reikalingą, tačiau aukščiau nenurodytą susijusią informaciją ar duomenis, o taip pat turi teisę nurodyti, kokius pateiktus duomenis laiko komercine paslaptimi. Pastaroji informacija viešai neskelbiama ir tretiesiems asmenims be raštiško veiklos vykdytojo sutikimo negali būti pateikiama. Jeigu AAA ir/ar VSC nepakanka pateiktų duomenų ir informacijos leidimo sąlygoms nustatyti, šios institucijos paraiškos derinimo metu turi teisę motyvuotai pareikalauti papildomų duomenų ir informacijos.

Jei įrenginyje vykdoma ar planuojama vykdyti veikla neapima tam tikrų sričių, apie kurias prašoma informacijos (pvz., nenaudoja biologiškai skaidžių atliekų tręšimui ar pan.) arba vykdoma veikla neturi tam tikro poveikio aplinkos komponentams ar žmonių sveikatai (pvz., neskleidžia triukšmo, kvapų ar pan.), pildant paraiškos formą atitinkamos lentelės nepildomos ir neteikiamos, tačiau paliekamas jų eilės numeris, pavadinimas ir lentelės vietoje nurodoma, kodėl informacija ar duomenys neteikiami.

Apie gautą paraišką TIPK leidimui gauti ir apie galimybę su ja susipažinti Aplinkos apsaugos agentūra informuoja savivaldybės vykdomąją instituciją. Jeigu ši turi pastabų dėl TIPK paraiškos, per įstatyme numatytą terminą jas pateikia AAA. Siekiant panaikinti buvusias papildomas biurokratinės kliūtis verslui, buvo nuspręsta atsisakyti perteklinio savivaldybių institucijų dalyvavimo derinant TIPK paraišką ar išduodant TIPK leidimą, kadangi TIPK leidimo išdavimo ar įrenginio eksploatavimo etapuose įstatymai ar kiti teisės aktai nenustato savivaldybės institucijų kompetencijos pasisakyti dėl įrenginio veiklos sąlygų ar vykdomos veiklos kontrolės aplinkos apsaugos srityje. Tokiu sprendimu nebuvo pažeista savivaldos institucijų teisė leisti ar neleisti vykdyti veiklą ar ją plėsti jos prižiūrime teritorijoje, kadangi leidimą veiklai ji iš esmės jau suteikė ankstesniuose etapuose priimdama pagal jai priskirtą kompetenciją atitinkamus sprendimus (savivaldybių institucijos pagal kompetenciją dalyvauja planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, teritorijų planavimo, statybą leidžiančių dokumentų išdavimo procedūrose (poveikio aplinkai vertinimo programos derinimo etape

savivaldybių tarybos netgi turi teisę priimti neigiamą motyvuotą sprendimą dėl ūkinės veiklos galimybių), kurių metu išduoda nustatytus leidimus ar pritaria tokio objekto atsiradimui tos savivaldybės teritorijoje).

Remiantis nauja Aplinkos apsaugos įstatymo redakcija, vykdydami LR visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo ir LR triukšmo valdymo įstatymo jiems priskirtas funkcijas triukšmo valdymo ir kvapų kontrolės srityje, TIPK paraiškas derina ir pagal kompetenciją dalyvauja nustatant TIPK leidimo sąlygas visuomenės sveikatos centrui apskrityse. Ir tiktai gavusį VSC sprendimą derinti TIPK paraišką arba per Taisyklėse nustatytą terminą nesulaukusi atsakymo, AAA rengia TIPK leidimo projektą, kadangi laikoma jog VSC paraiškai pritarė. Tokiu atveju sąlygos triukšmo ir kvapų sklidimo srityje leidime nenustatomos.

Aplinkos apsaugos agentūra priima sprendimą priimti paraišką, kai paraiška atitinka visus Taisyklių reikalavimus ir pakanka informacijos bei duomenų leidimo sąlygoms nustatyti, o VSC ir (ar) suinteresuota visuomenė nepateikia pastabų dėl paraiškos per nustatytus terminus. Priešingu atveju, AAA savo, VSC ir suinteresuotos visuomenės pastabas raštu teikia pareiškėjui patikslinti paraiškai ir (ar) pateikti paaiškinimams, kartu gražindama paraišką. Jei duomenų ir informacijos pakanka, Aplinkos apsaugos agentūros sprendimas priimti paraišką įforminamas LR viešojo administravimo įstatymo nustatyta tvarka ir išsiunčiamas pareiškėjui ne vėliau kaip kitą darbo dieną nuo sprendimo priėmimo dienos.

Išduodant naują TIPK leidimą, veiklos vykdytojams, eksploatuojantiems energetikos, metalų gamybos ir apdirbimo, naudingųjų iškasenų, chemijos pramonės, atliekų tvarkymo ar kitus Taisyklių 1 priede nurodytus įrenginius, susijusius su padidėjusia aplinkos tarša, Aplinkos apsaugos agentūra nustato išmetamųjų teršalų ribines vertes, kuriomis užtikrinama, kad įprastinėmis eksploatacijos sąlygomis išmetamas teršalų kiekis neviršytų išmetamųjų teršalų lygio, taikomo pagal GPGB, nurodyto aprobuotose GPGB išvadose. Nors šiuo atveju nereikalaujama taikyti konkretų gamybos metodą ar technologiją, bet, atsižvelgiant į ūkinės veiklos vykdytojo technines ir ekonomines galimybes, geografinę padėtį ir vietos aplinkos sąlygas, AAA privalo patikrinti, ar nustatytos išmetamųjų teršalų ribinės vertės, veiklos vykdytojo paraiškoje nurodyta technologija, veiklos metodai ir taršos prevencijos priemonės atitinka GPGB išvadose nurodytus reikalavimus ir teisės aktuose nustatytas aplinkos kokybės normas. Kai šios reikalauja griežtesnių sąlygų už įvykdomas taikant GPGB, Aplinkos apsaugos agentūra turi nustatyti papildomus leidimo reikalavimus, kad įrenginys būtų eksploatuojamas nepažeidžiant aplinkos kokybės normų. O jeigu aplinkos kokybės normos nereikalauja griežtesnių sąlygų už tas, kurios įvykdomos taikant GPGB, atsižvelgdama į vietos sąlygas, teršalų sklaidą ir kitas aplinkybes, AAA kaip išimtį gali nustatyti ne tokias griežtas išmetamųjų teršalų ribines vertes. Esant tokiai situacijai, RAAD, vykdydamas kontrolę, turi užtikrinti, kad nebūtų pažeidžiamos aplinkos kokybės normos ir būtų pasiektas aukštas aplinkos apsaugos lygis.

2.1.2. Visuomenės ir savivaldybių institucijų dalyvavimas leidimo išdavimo procese bei kitos ES valstybės informavimas

Procedūrinės teisės (teisė gauti informaciją apie aplinką, teisė dalyvauti priimant sprendimus, teisė kreiptis į teismą) su aplinkos apsauga pirmą kartą susietos 1992 m. JT Rio de Žaneire priimtos deklaracijos³⁴ dešimtuoju principu. 2001 m. LR Seimui ratifikavus Konvenciją dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais³⁵ (toliau – Orhuso konvencija), Lietuva tapo Konvencijos šalimi, todėl privalo užtikrinti savo piliečiams šias teises tam, kad būtų apsaugota kiekvieno dabartinės ir būsimų kartų žmogaus teisė gyventi jo sveikatai ir gerovei palankioje aplinkoje, o tai įgyvendinama vadovaujantis nacionalinės teisės nuostatomis. Tačiau teisė kreiptis dėl savo teisių gynimo aplinkos apsaugos srityje, Orhuso konvencijos pagrindu, suteikiama ne kiekvienam asmeniui, o tik suinteresuotam subjektui. Konvencijos 2 str. 5 d. nurodoma, jog suinteresuota visuomenė – tai visuomenė, kuriai daro arba gali daryti įtaką aplinkos srityje priimami sprendimai arba kuri yra suinteresuota sprendimų priėmimo aplinkos srityje procesu; pagal šią apibrėžtį nevyriausybinės organizacijos, skatinančios aplinkos apsaugą ir atitinkančios nacionalinės teisės reikalavimus, laikomos suinteresuotomis organizacijomis. Austrijoje laikomasi nuomonės, jog visuomenės dalyvavimas šiame procese reiškia, kad poveikis aplinkai nėra analizuojamas tik vieno asmens.

Orhuso konvencijos nuostatos įtvirtintos tiek Direktyvoje 2010/75/ES, tiek ją ratifikavusių šalių nacionaliuose teisės aktuose. Pavyzdžiui, visuomenės teisė dalyvauti priimant su aplinka susijusius sprendimus yra įtvirtinta Suomijos Konstitucijoje. Lietuvoje šiuos procesus reglamentuoja Aplinkos apsaugos įstatymas bei TIPK taisyklės. Europos Sąjungos Teisingumo teismas, remdamasis Orhuso konvencijos 6 str., byloje C-416/10³⁶ (Jozef Križan ir kt. prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia) išaiškino, jog visuomenės dalyvavimas prasideda procedūros pradžioje, t.y. kai galimi visi variantai ir sprendimai bei kai visuomenė gali daryti realią įtaką, ir, kad visuomenė gali susipažinti su reikšminga informacija nuo to momento, kai ji turima. Tuo remiantis, suinteresuotai visuomenei turi būti sudarytos išankstinės ir veiksmingos sąlygos dalyvauti šiose procedūrose:

- išduodant TIPK leidimą naujiems įrenginiams;
- keičiant TIPK leidimą dėl esminio pakeitimo;
- išduodant ar keičiant TIPK leidimą, kai siūloma taikyti išimtis, jei aplinkos kokybės normos nereikalauja griežtesnių sąlygų už įvykdomas taikant GPGB;

³⁴ <<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=78&articleid=1163>>

³⁵ Valstybės žinios, 2011. Nr. 73-2572

³⁶ Europos Sąjungos Teisingumo Teismas byloje C-416/10 (Jozef Križan ir kt. prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia) 2013 m. sausio 15 d

- keičiant TIPK leidimą įrenginiui, keliančiam tokią didelę taršą, kad TIPK leidime įrašytos teršalų išmetimo ribinės vertės turi būti peržiūrimos arba įrašomos naujos.

Aukščiau nurodytais atvejais ir tuomet, kai gaunama informaciją apie numatomo eksploatuoti įrenginio galimą neigiamą poveikį Lietuvos Respublikos aplinkai iš kitos ES valstybės, ne vėliau kaip per 5 darbo dienas Aplinkos apsaugos agentūra savo internetinėje svetainėje ar per spaudą (atitinkamai – vietiniame, regioniniame ar nacionaliniame laikraštyje) privalo informuoti to RAAD visuomenę, kurio veiklos teritorijoje planuojama vykdyti veiklą. Tačiau šių asmenų dalyvavimas Taršos leidimų išdavimo ir pakeitimo procese nenumatomas. O atitinkamos savivaldybės vykdomoji institucija apie gautą paraišką informuojama raštu visais atvejais. Pranešime nurodoma:

- ūkinės veiklos objekto (įrenginio) pavadinimas, kuriam planuojama išduoti ar pakeisti leidimą, adresas, informacija apie įrenginyje planuojamą vykdyti veiklą;
- kur (nurodomas AAA adresas ir interneto svetainės adresas), kada (nurodomos valandos ir terminas, iki kada galima susipažinti su informacija) ir kaip galima susipažinti su gauta paraiška (išskyrus tai, ką veiklos vykdytojas nurodė kaip komercinę (gamybinę) paslaptį);
- institucijos, priimančios sprendimą dėl leidimo išdavimo ar pakeitimo, iš kurios galima gauti informaciją ir kuriai gali būti teikiamos pastabos ar klausimai – pavadinimas, kam, kaip ir iki kada teikti pasiūlymus, pastabas dėl paraiškos ir leidimo išdavimo arba pakeitimo;
- informacija apie konsultavimąsi su ES valstybe nare, kai toks konsultavimasis atliekamas;
- informacija apie galimą sprendimo pobūdį dėl leidimo išdavimo ar pakeitimo;
- duomenys apie taikomas visuomenės dalyvavimo ir konsultavimosi su ja priemones (kur skelbta informacija, kur bus galima susipažinti su pateiktais pasiūlymais ir išduotu leidimu).

Tačiau apie pagal AAA ir (ar) VSC pastabas patikslintą paraišką nei visuomenė, nei savivaldybės vykdomoji institucija pakartotinai neinformuojama.

Tiek suinteresuota visuomenė, tiek savivaldybės vykdomoji institucija per Taisyklėse nurodytus terminus (atitinkamai per 10 darbo dienų ir per 7 darbo dienas nuo informacijos apie gautą paraišką pateikimo dienos) gali AAA gali pateikti savo pasiūlymus ir pastabas. Slovėnijoje ir Ispanijoje visuomenė gali savo nuomonę reikšti ir pastabas pateikti per ne trumpesnę kaip 30 dienų, Liuksemburge ir Prancūzijoje – per 15 dienų laikotarpį nuo informacijos paskelbimo apie gautą paraišką dienos. Visi pasiūlymai ir pastabos paskelbiami viešai AAA internetinėje svetainėje. Gauti pasiūlymai ir pastabos išnagrinėjami prieš priimant sprendimą išduoti/pakeisti ar neišduoti/nepakeisti

TIPK leidimą. Suinteresuota visuomenė teisės aktų nustatyta tvarka gali apskųsti teismui Aplinkos apsaugos agentūros sprendimus, veiksmus ar neveikimą, susijusius su leidimų išdavimu, pakeitimu ar galiojimo panaikinimu, o taip pat su visuomenės dalyvavimu susijusius pažeidimus.

Kiekvienu atveju, kai AAA priima sprendimą dėl leidimo išdavimo ar pakeitimo, viešai savo interneto svetainėje skelbia:

- sprendimo turinį, įskaitant leidimo ir jo pakeitimo kopiją;
- motyvus, kuriais grindžiamas sprendimas;
- surengtų konsultacijų rezultatus ir paaiškinimą, kaip į juos atsižvelgta priimant sprendimą;
- su atitinkamu įrenginiu arba veikla susijusių GPGB informacinių dokumentų pavadinimus;
- kaip nustatytos leidimo sąlygos atsižvelgiant į GPGB ir į išmetamųjų teršalų lygius, nustatytus GPGB, įskaitant išmetamųjų teršalų ribines vertes;
- jei taikyta ne tokių griežtų reikalavimų išimtis – jos suteikimo priežastis, remiantis nustatytais kriterijais ir nustatytomis sąlygomis.

Jeigu įrenginio eksploatavimas Lietuvoje gali daryti reikšmingą neigiamą poveikį kitos ES valstybės aplinkai arba jeigu to prašo ES valstybė, kuriai gali būti padarytas reikšmingas poveikis, Aplinkos apsaugos agentūra iš veiklos vykdytojo gavusi netechninio pobūdžio informacijos santrauką, informacijos apie galimą reikšmingą tarpvalstybinį neigiamą poveikį santrauką bei palyginimą, kiek veiklos vykdytojo naudojama technologija, veiklos metodai ir taršos prevencijos ir monitoringo (stebėsenos) priemonės atitinka GPGB išvadose nurodytus GPGB, persiunčia ją kitos ES valstybės atsakingai institucijai, tuo pačiu metu, kai teikiama informacija LR suinteresuotajai visuomenei susipažinti.

2.1.3. TIPK leidimo išdavimas ir galiojimo panaikinimas

Kaip nurodoma Aplinkos apsaugos įstatyme, jei įrenginys atitinka Taisyklių reikalavimus, TIPK leidimą Aplinkos apsaugos agentūra privalo išduoti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo sprendimo priimti TIPK paraišką priėmimo dienos ir apie tokį savo sprendimą informuoti visuomenę. Jeigu veiklos vykdytojas prieštarauja leidimo projektui ir dėl to reikia papildomai aptarti leidimo sąlygas su veiklos vykdytoju arba dėl kitų objektyvių priežasčių, vadovaujantis Viešojo administravimo įstatymu, AAA motyvuotu sprendimu gali ne ilgiau kaip 10 darbo dienų pratęsti terminą sprendimui dėl leidimo išdavimo priimti. Apie leidimo išdavimo termino pratęsimą veiklos vykdytojui pranešama raštu ir nurodomos pratęsimo priežastys.

Kai TIPK leidimas išduodamas kelioms įrenginio dalims, kurias eksploatuoja skirtingi veiklos vykdytojai, leidime nurodoma konkreti kiekvieno veiklos vykdytojo atsakomybė pagal su paraiška pateiktą laisvos formos deklaraciją, kurioje nurodomas atsakomybės pasidalijimas tarp įrenginio dalis valdančių veiklos vykdytojų.

Prieš išduodant leidimą, veiklos vykdytojas supažindinamas su parengtu leidimo projektu ir, jeigu jam neprieštarauja, parengiami ir patvirtinami 3 TIPK leidimo egzemplioriai: 1-as veiklos vykdytojui, 2-as RAAD rajono, miesto ar savivaldybės agentūrai, 3-ias kartu su leidimo išdavimu ir jo pakeitimu susijusiais dokumentais saugomas Aplinkos apsaugos agentūroje LR dokumentų ir archyvų įstatymo nustatyta tvarka. Išduodamam TIPK leidimui suteikiamas registracijos numeris, kuris, keičiant leidimą, nekinta.

Įstatymo leidėjas nesiekia absurdiškų tikslų, todėl negali reikalauti iš ūkio subjekto veiklos sustabdymo, kai tokio elgesio nenumato visuomenei svarbus viešasis interesas ir tai tiesiogiai nenumatyta teisės normose³⁷. Tačiau ne visada veiklos vykdytojui pateikus paraišką ir kitus reikalingus dokumentus, TIPK leidimas būna išduodamas. Jeigu Aplinkos apsaugos agentūrai buvo pateikta klaidinga ar suklastota informacija ar duomenys, netgi po to, kai buvo priimtas sprendimas priimti TIPK paraišką, leidimą išduoti atsisakoma. LAT, nagrinėdamas civilinę bylą Nr. 3K-3-112/2013³⁸, panaikino TIPK leidimą, kadangi nustatė, jog jis buvo išduotas remiantis melagingais pareiškimais paraiškoje. Išanalizavus bylos duomenis buvo nustatyta, jog ūkinė veikla vykdoma ne nuošalioje vietoje, o pateikta informacija apie aplink esančius objektus (mokyklą, gyvenvietę, gyvenamuosius namus ir kt.) kelis kartus skyrėsi nuo realios situacijos.

TIPK leidimas neišduodamas ir tuomet, kai anksčiau išduoto leidimo galiojimas buvo panaikintas dėl:

- įrenginio (jo dalies, kelių įrenginių ar jų dalių) eksploatavimo, nesilaikant TIPK leidime nustatytų sąlygų ir nepašalinus nurodytų pažeidimų, kuriuos užfiksavo aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančios institucijos;
- nepakeisto TIPK leidimo, kai šis turėjo būti pakeistas, dėl išduotame leidime nustatytų sąlygų, kurioms esant, TIPK leidimas turi būti keičiamas;
- dėl įrenginio keliamos didesnės taršos nei leidime įrašytos teršalų išmetimo ribinės vertės;
- dėl pasikeitusio fizinio ar juridinio asmens, kuris eksploatuoja įrenginį (jo dalį, kelis įrenginius ar jų dalis);
- AAA pateiktos klaidingos ar suklastotos informacijos, kuria remiantis buvo nustatytos TIPK leidimo sąlygos;

³⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 02 d. nutartis byloje Nr. 444-452-07

³⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-112/2013

- neįvykdyto nutarimo stabdyti aplinkai kenksmingą veiklą.

Į aukščiau išvardintas sąlygas atsižvelgiama, jei nuo TIPK leidimo galiojimo panaikinimo dienos nepraėjo 6 mėnesiai.

Esant toms pačioms sąlygoms, TIPK leidimas gali būti panaikintas jį išdavusios institucijos motyvuotu sprendimu, prieš tai raštu įspėjant jo turėtoją ir nurodant panaikinimo priežastis bei apskundimo tvarką. Raštiško įspėjimo reikalavimas netaikomas, kai leidimas panaikinamas, jo turėtojo prašymu, likvidavus juridinį asmenį, mirus TIPK leidimą turinčiam fiziniam asmeniui, pripažinus jį neveiksniu ar ribotai veiksniu ar pripažinus jį nežinia kur esančiu, jeigu asmens teisių perėmėjas nustatyta tvarka nesikreipia dėl TIPK leidimo pakeitimo. Apie tai, jog ūkio subjektui panaikintas TIPK leidimas Aplinkos apsaugos agentūra informuoja atitinkamą visuomenės sveikatos centrą bei RAAD, kurio teritorijoje eksploatuotas įrenginys, kuriam panaikintas leidimo galiojimas, kartu pateikiant AAA priimtą sprendimą dėl leidimo galiojimo panaikinimo.

Panaikinus TIPK leidimą, ūkio subjektas netenka teisės verstis atitinkama veikla, kuriai būtinas šis leidimas. Todėl TIPK leidimo panaikinimas laikytinas ne tik prevencine poveikio priemone, siekiant užtikrinti, jog nebūtų daroma žala teisės saugomoms ir ginamoms vertybėms, bet ir teisine sankcija – ekonomine uždraudimo sankcija³⁹.

2.1.4. Leidimo sąlygų peržiūrėjimo ir leidimo pakeitimo tvarka

Direktyvos 2010/75/ES 21 str. įtvirtinta, kad valstybės narės privalo užtikrinti, jog visos išduoto leidimo sąlygos būtų periodiškai persvarstomos, o prireikus, atnaujinamos. Remdamosi Direktyvos nuostatomis ir siekdamos sumažinti pramonės keliamą poveikį, kai kurios ES valstybės narės nustatė tam tikrą laikotarpį, kuriam pasibaigus privaloma atnaujinti TIPK leidimus. Pavyzdžiui, Austrijoje ir Rumunijoje leidimai galioja 10 metų, o Čekijoje, Slovakijoje ir Ispanijoje – 8 metus. Slovakija šį laikotarpį pratęsė iki 10 metų, jei įrenginio veiklai taikoma Aplinkosaugos vadybos sistema. Kai kurios kitos šalys, pavyzdžiui, Lenkija arba Jungtinė Karalystė, taiko bendrą reikalavimą reguliariai persvarstyti leidimus. Persvarstymo dažnis nurodomas kiekviename leidime⁴⁰. Lietuvoje TIPK leidimo sąlygos peržiūrimos:

- per du mėnesius po gautos informacijos iš RAAD apie atliktą planinį ar neplaninį patikrinimą, kurio metu buvo nustatyta, kad veiklos vykdytojas pažeidė leidimo sąlygas;
- per ketverius metus nuo naujų ar atnaujintų ir ES aprobuotų GPGB išvadų, susijusių su pagrindine įrenginio veikla, paskelbimo, kad būtų užtikrintas Taisyklių reikalavimų

³⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. gegužės 21 d. nutartis byloje Nr. I⁶⁶²-11/2013.

⁴⁰ Komisijos ataskaita dėl Direktyvos 2008/1/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės ir Direktyvos 1999/13/EB dėl tam tikrų veiklos rūšių ir tam tikrų įrenginių lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius, emisijų apribojimo įgyvendinimo. 2010.

laikymasis, ypačiai Taisyklių 49 ir 51 punktuose nustatytų reikalavimų, ir užtikrinama, kad įrenginys atitiktų pagal GPGB išvadas nustatytas leidimo sąlygas. AAA turi atsižvelgti į visas naujas ar atnaujintas GPGB išvadas, kurios taikomos įrenginiui ar veiklai ir ES aprobuotos, po to, kai leidimas buvo išduotas ar paskutinį kartą peržiūrėtas;

- jeigu įrenginiui netaikomos jokios GBGB išvados arba jos yra ES aprobuotos, bet dar nepaskelbtos pagal nustatytus reikalavimus, tačiau GPGB pokyčiai leidžia sumažinti išmetimus ir iš tikrųjų veiklos vykdytojas, nepatirdamas neproporcingai didelių, palyginus su aplinkai teikiama nauda, sąnaudų, susijusių su naujų technologijų, kurios dar neįtrauktos į GPGB išvadas, tačiau siekiant aukšto aplinkos apsaugos lygio jos gali būti naudojamos, diegimu, juos gali sumažinti;
- kai veiklos vykdytojo atliekamo aplinkos monitoringo (stebėsenos) duomenys rodo, kad įrenginio keliami tarša yra didelė ir įrenginys eksploatuojamas pažeidžiant leidime nustatytas sąlygas;
- pasikeitus teisės aktams, pagal kuriuos nustatomos leidimo sąlygos;
- kai veiklos vykdytojas raštu praneša AAA, kad saugiam įrenginio eksploatavimui reikia naudoti kitas technologijas;
- jeigu AAA ar RAAD gavo kitų institucijų ir (ar) suinteresuotos visuomenės pranešimus apie įrenginio ir (ar) jame vykdomos veiklos pakeitimus, teisės aktų pažeidimus, AAA privalo įvertinti juos ir, esant reikalui, peržiūrėti leidimo sąlygas.

Jeigu nustatoma, jog leidimas turi būti pakeistas, apie tai nedelsiant informuojamas veiklos vykdytojas ir nustatomas ne trumpesnis kaip 1 mėnesio terminas reikalingoms procedūroms atlikti.

Vadovaujantis Aplinkos apsaugos įstatymo 19¹ str., TIPK leidimas keičiamas esant bent vienai iš šių sąlygų:

- planuojamas esminis įrenginio (jo dalies, kelių įrenginių ar jų dalių) pobūdžio ar veikimo pakeitimas arba planuojama jį išplėsti, kai toks pakeitimas ar išplėtimas gali turėti reikšmingą neigiamą poveikį žmonių sveikatai arba aplinkai. Panevėžio miesto apylinkės teismas byloje Nr. II-12-902/2013⁴¹ pripažino, jog įrenginio modelio pakeitimas, naujos veiklos įrenginių eksploatavimas, kurie nebuvo nurodyti TIPK leidime, yra pagrindas leidimo koregavimui. Leidimas esminiam įrenginio pakeitimui išduodamas tik atlikus PAV procedūras, kai jos privalomos;
- kai išduotame TIPK leidime nustatytos sąlygos, kurioms esant, TIPK leidimas turi būti keičiamas, ir leidimo pakeitimo terminai.
- kai AAA, persvarsčiusi leidimo sąlygas, nustato, jog būtina keisti leidimą, nes:

⁴¹ Panevėžio miesto apylinkės teismo 2013 m. gegužės 2 d. nutartis byloje Nr. II-12-902/2013

- monitoringo rezultatai rodo, jog įrenginys kelia didesnę taršą nei leidime įrašytos teršalų išmetimo ribinės vertės;
- įrenginio eksploatavimo saugai reikia naudoti kitas technologijas;
- pasikeitus teisės aktų reikalavimams, kai reikia užtikrinti naujo ar pakeisto aplinkos apsaugos normatyvo ar aplinkos apsaugos standarto laikymąsi ir (ar) atitiktį naujai ar pakeistai aplinkos kokybės normai;
- pasikeitus kitiems reikalavimams ar dokumentams (pvz., ES aprobuotų atnaujintų ar naujų GPGB išvadų reikalavimams), kurių būtina laikytis arba yra galimybė taikyti kitas priemones išmetimams sumažinti;
- pasikeičia įrenginį (jo dalį, kelis įrenginius ar jų dalis) eksploatuojantis fizinis ar juridinis asmuo. Vadovaujantis Vilniaus apygardos administracinio teismo išaiškinimu byloje Nr. II-19-629/2011⁴², joks fizinis ar juridinis asmuo neturi teisės perleisti (dovanoti, parduoti ir pan.) TIPK leidimo (raštiško sprendimo) eksploatuoti objektus, kuriems privalomas TIPK leidimas, nesuderinus šio klausimo su aplinkos ministro įgaliota institucija (tai yra be naujo, ar koreguoto, ar atnaujinto TIPK leidimo), nes tik minėtos institucijos kompetencija spręsti ar asmuo gali eksploatuoti tam tikrą objektą ar ne.

Kitaip sakant, TIPK leidimas koreguojamas AAA nurodymu arba paties veiklos vykdytojo iniciatyva. Tačiau, pasak LVAT kolegijos, leidimo pakeitimo nuostatų lingvistinis ir sisteminis aiškinimas suponuoja išvadą, kad veiklos vykdytojui, siekiančiam iš dalies pakeisti TIPK leidimo sąlygas, nepakanka įgaliotai institucijai pareikšti savo pageidavimų. Kartu jis turi pareigą įvardyti atitinkamą TIPK taisyklių punktą ar papunktį, kurio pagrindu kyla tokia būtinybė⁴³.

Norint pakeisti turimą TIPK leidimą, reikia vadovautis naujo TIPK leidimo išdavimo procedūromis, t.y. atsižvelgiant į paraiškos derinimo ir leidimo išdavimo terminus, tais pačiais būdais kreiptis į tą pačią instituciją (Aplinkos apsaugos agentūrą) ir pateikti visus nurodytus dokumentus bei informaciją. Pateiktoje paraiškoje nurodomos tos įrenginio dalys ir tie paraiškos leidimui pakeisti duomenys, kuriuos reikia įvertinti keičiant leidimą ir nustatant naujas leidimo sąlygas. Jeigu peržiūrint leidimo sąlygas ir naudojantis atliktų tikrinimų rezultatais bei ūkio subjektų vykdomo aplinkos monitoringo duomenimis, kurie leidžia palyginti informaciją apie įrenginio eksploatavimą su geriausiaisiais prieinamais gamybos būdais, aprašytais taikomose GPGB išvadose, ir su išmetamųjų teršalų lygiais, susijusiais su GPGB, nepakanka informacijos, veiklos vykdytojas privalo pateikti AAA trūkstamą informaciją, o jeigu jos neturi, turi raštiškai paaiškinti, kodėl prašomų duomenų pateikti negali. Vadovaudamasis TIPK taisyklėmis, Vilniaus apygardos administracinis teismas byloje Nr. II-

⁴² Vilniaus apygardos administracinio teismo 2011 m. sausio 14 d. nutartis byloje Nr. II-19-629/2011

⁴³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 15 d. nutartis byloje Nr. A⁵⁰²-192/2012.

19-629/2011⁴⁴ nutartimi išaiškino, kad veiklos vykdytojas, jau turintis TIPK leidimą, bet siekiantis jį koreguoti, turi vadovautis TIPK taisyklėse įtvirtinta nuostata, jog koreguojama tik ta TIPK leidimo dalis (lentelė, skyrius, punktas, pastraipa), dėl kurios atsirado pareiga iš dalies keisti TIPK sąlygas. Teikdamas prašymą Leidimui koreguoti, veiklos vykdytojas prideda atitinkamos Leidimo dalies paraiškos dalį, parengtą pagal Taisyklių reikalavimus, bei Leidimo sąlygoms nustatyti reikalingą informaciją ir papildomus duomenis, nurodytus TIPK taisyklėse. Jeigu keičiama daugiau kaip 2/3 leidimo duomenų, AAA gali pakeisti visą leidimą.

Kaip norint gauti naują leidimą, taip ir norint jį pakeisti, visiems TIPK taisyklių I priede nurodytiems įrenginiams yra nustatomos išmetamųjų teršalų ribinės vertės. Tokiu būdu AAA siekia užtikrinti, kad įprastinėmis eksploatacijos sąlygomis išmetamas teršalų kiekis neviršytų išmetamųjų teršalų lygio, taikomo pagal GPGB, nurodyto aprobuotose GPGB išvadose. Jeigu, atsižvelgus į vietos sąlygas, teršalų sklaidą ir kitas aplinkybes, keičiamame leidime yra nustatyta išimtis dėl ne tokių griežtų išmetamųjų teršalų ribinių verčių nei nurodyta GPGB išvadose, peržiūrdama leidimo sąlygas, AAA turi pakartotinai įvertinti šių išimčių taikymą.

Apie gautą prašymą pakeisti leidimą ir apie galimybę susipažinti su pateikta paraiška informuojama savivaldybės vykdomoji institucija, kuri, ir šiuo atveju, gali AAA pateikti savo pastabas. TIPK paraiška leidimui pakeisti derinama tik gavus tai leidžiantį VSC sprendimą arba šiai institucijai per nustatytą terminą nepateikus jokie atsakymo. Suinteresuota visuomenė apie leidimo pakeitimą turi būti informuojama tokia pat tvarka kaip ir naujo TIPK leidimo išdavimo atveju.

2.1.5. Įrenginio eksploatavimo vietos uždarymas

Tiek Direktyvos 2010/75/ES 22 str., tiek ir TIPK taisyklėse įtvirtintos nuostatos, įpareigojančios veiklos vykdytoją prieš įrenginio eksploatavimo pradžią arba prieš leidimo pakeitimą parengti pradinės būklės ataskaitą ir teisės aktų nustatyta pateikti ją kompetentingai institucijai (Lietuvos geologijos tarnybai), jeigu vykdoma veikla yra susijusi su pavojingų medžiagų naudojimu, gamyba arba išleidimu, o taip pat atsižvelgiant į įrenginio eksploatavimo vietos dirvožemio ir požeminių vandenių užteršimo galimybę. Užterštumo būklės ataskaita reikalinga tam, kad būtų galima kiekybiškai palyginti dirvožemio ir požeminių vandenių būklę prieš pradedant veiklą su būkle, ją galutinai nutraukiant. Veiklos vykdytojas, galutinai nutraukdamas veiklą ir atlikęs preliminarų ekogeologinį tyrimą pagal Ekogeologinių tyrimų reglamente⁴⁵ (12 punktas) nustatytus reikalavimus, gali įvertinti dirvožemio ir požeminių vandenių užterštumą įrenginyje naudotomis, gamintomis ar iš jo išleistomis pavojingomis medžiagomis. Esant dideliame užterštumui pavojingomis medžiagomis, kai

⁴⁴ Vilniaus apygardos administracinis teismo 2011 m. sausio 14 d. nutartis byloje Nr. II-19-629/2011

⁴⁵ Valstybės žinios, 2008. Nr. 71-2759 (aktuali redakcija nuo 2008-06-22)

esama aplinkos objektų būklė skiriasi nuo pirminės, Aplinkos apsaugos agentūra įpareigoja veiklos vykdytoją imtis būtinų priemonių taršai apriboti, kad būtų atkurta buvusi eksploatavimo vietos būklė.

Jeigu veiklos vykdytojas neprivalo rengti užterštumo būklės ataskaitos, galutinai nutraukdamas veiklą jis turi atlikti preliminarų ekogeologinį tyrimą ir, jeigu būtina, imtis veiksmų, būtinų pašalinti, kontroliuoti, apriboti išplitimą arba sumažinti pavojingas medžiagas, kad eksploatavimo vieta, atsižvelgiant į jos esamą ar būsimą patvirtintą naudojimą, nekeltų didelio pavojaus žmonių sveikatai arba aplinkai dėl dirvožemio ar požeminio vandens užteršimo dėl veiksmų, kuriuos vykdyti išduotas leidimas, ir atsižvelgiant į paraiškoje leidimui gauti nustatytas įrenginio eksploatavimo vietos sąlygas. Eksploatavimo vietos būklės atkūrimo būtinumas nustatomas atlikus ekogeologinių tyrimų vertinimą vadovaujantis Cheminėmis medžiagomis užterštų teritorijų tvarkymo aplinkos apsaugos reikalavimais.

2.2. Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo nuostatos

Aplinkos ministro patvirtintos ir nuo 2014 m. kovo 13 d. įsigaliojusios taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklės⁴⁶ nustato vandens išgavimo iš paviršinių vandens telkinių ir taršos mažinimo priemonių, aplinkos oro taršos valdymo priemonių, atliekų prevencijos ir jų tvarkymo priemonių, klimato kaitos valdymo priemonių įgyvendinimą, kitų aplinkos apsaugos priemonių planavimą bei įgyvendinimą. Jomis privalo vadovautis ne tik veiklos vykdytojai, eksploatuojantys įrenginius, nurodytus Taisyklių I priede, bet ir Aplinkos apsaugos agentūra, kuri nuo 2014 m. liepos 1 d. leidimus išduos ir panaikis, peržiūrės jų sąlygas bei panaikins galiojimą. Iki tol šias funkcijas atliks regionų aplinkos apsaugos departamentai.

LR Aplinkos apsaugos įstatymo 19² str. 2 d. įtvirtinta imperatyvi nuostata, jog fizinis ar juridinis asmuo, eksploatuojantis Taisyklių 1 priede, išskyrus 1 priedo 1 priedėlį, nurodytą įrenginį (jo dalį, kelis įrenginius ar jų dalis), šio asmens eksploatuojamą ar valdomą nuosavybės teisės, nuomos, panaudos, patikėjimo teisės ar kitu teisiniu pagrindu, privalo turėti galiojantį Taršos leidimą, kuriame gali būti viena ar kelios specialiosios dalys, priklausomai nuo to, kuriuos Taisyklių 1 priedo kriterijus atitinka įrenginys. Leidimas naujam įrenginiui eksploatuoti turi būti išduotas iki jo eksploatavimo pradžios, o, esant įrenginio pakeitimui, kuris sąlygoja kitokias leidimo sąlygas, negu buvo nustatyta leidime – iki pakeitimo įrenginyje įdiegimo. Vienas leidimas gali būti išduodamas vienam arba keliems to paties veiklos vykdytojo eksploatuojamiems įrenginiams (ar jų dalims), esantiems toje pačioje teritorijoje.

Kaip ir TIPK leidimas, taip ir taršos leidimas išduodamas ar keičiamas tik atlikus planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procedūras (atranką dėl poveikio aplinkai

⁴⁶ Teisės aktų registras, 2014. Nr. 2982

vertinimo ir (ar) poveikio aplinkai vertinimą), jeigu PAV įstatyme nurodoma, jog tai būtina. Jeigu šios procedūros neprivalomos, tačiau veiklos vykdytojas turi gauti leidimo specialiąją dalį, jis turi įrodyti AAA, kad veiklos vykdymo metu su nuotekomis išleidžiami ir į aplinkos orą išmetami teršalai neviršys jiems nustatytos aplinkos kokybės normos. Leidimas išmesti šiltnamio efektą sukeliančias dujas iš įrenginių išduodamas, pakeičiamas ir jo galiojimas panaikinamas Klimato kaitos valdymo finansinių instrumentų įstatymo 7 straipsnio ir Šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų skyrimo ir prekybos jais tvarkos aprašo nustatyta tvarka.

Aplinkos apsaugos agentūra taršos leidimus išduoda neterminuotam laikui, tačiau gali nustatyti sąlygas tam tikram laikotarpiui, kuriam praėjus leidimo sąlygos turi būti peržiūrimos, keičiamos ar leidimas gali būti panaikintas Taisyklių nustatyta tvarka.

Veiklos vykdytojai įrenginį privalo eksploatuoti laikydamiesi šių Taisyklėse įtvirtintų principų:

- imtis visų atitinkamų taršos prevencijos priemonių;
- nesukelti didelės taršos;
- užtikrinti atliekų prevenciją, o jeigu atliekos susidaro, – laikydamiesi LR atliekų tvarkymo įstatyme nustatytų atliekų tvarkymo prioritetų eiliškumo, užtikrinti, kad jos būtų paruoštos naudoti pakartotinai, perdirbtos, kitaip panaudotos, o jeigu tai techniškai ir ekonomiškai neįmanoma, – pašalintos, stengiantis išvengti bet kokio poveikio aplinkai arba jį sumažinti;
- energiją naudoti efektyviai;
- imtis priemonių, būtinų avarijoms išvengti ir (ar) jų padariniams apriboti.

2.2.1. Paraiškos taršos leidimui gauti ar pakeisti rengimo reikalavimai, teikimas ir derinimas

Veiklos vykdytojai, norintys gauti ar pakeisti taršos leidimą, Aplinkos apsaugos agentūrai skaitmeninėje laikmenoje privalo pateikti užpildytą Taisyklių 2 priede nurodytą paraišką. Ji taip pat gali būti pateikiama elektroninėmis priemonėmis, tiesiogiai ar per LR paslaugų įstatyme nurodytą kontaktinį centrą. Teikiamos paraiškos bendrojoje dalyje nurodoma:

- informacinio pobūdžio duomenis apie veiklos vykdytoją;
- trumpą ne techninę informaciją apie įrenginį, įskaitant naudojamą technologiją, jame vykdomą veiklą, kuri sukelia taršą, įrenginio išmetamų (išleidžiamų) teršalų šaltinius, išmetamus (išleidžiamus) teršalus;

- įrenginio eksploatavimo vietos sąlygas (aplinkos elementų, į kuriuos bus išmetami (išleidžiami) teršalai foninis užterštumo lygis pagal atskirus iš įrenginio veiklos vykdymo metu išmetamus teršalus);
- naujam įrenginiui – statybos pradžią ir planuojama įrenginio eksploatacijos pradžią, o esamam įrenginiui – veiklos pradžią;
- priemonės ir veiksmus teršalų išmetimo (išleidimo) iš įrenginio prevencijai arba, jeigu tai neįmanoma, iš įrenginio išmetamo (išleidžiamo) teršalų kiekio mažinimui; kai įrenginyje vykdomos veiklos ir su tuo susijusios aplinkos taršos intensyvumas pagal technologiją per metus (ar per parą) reikšmingai skiriasi arba tam tikru konkrečiu periodu veikla nevykdoma, pateikiama informacija apie skirtingo intensyvumo veiklos vykdymo laikotarpius;
- planuojamų naudoti žaliavų ir pagalbinių medžiagų, įskaitant chemines medžiagas ir preparatus bei kurą, sąrašai, jų kiekis, rizikos/pavojaus bei saugumo/atsargumo frazės, saugos duomenų lapai;
- atliekų susidarymo įrenginyje numatytas (naudojamos) prevencijos priemonės (taikoma ne atliekas tvarkančioms įmonėms);
- planuojamus naudoti vandens šaltiniai, vandens poreikį, nuotekų tvarkymo būdus;
- informaciją apie neįprastas įrenginio eksploatavimo sąlygas ir numatytas priemones taršai sumažinti;
- avarijų prevencijos priemonės;
- aplinkosaugos veiksmų planą, jei prašoma tam tikrų aplinkosaugos reikalavimų įgyvendinimo išlygų. Plane turi būti apibrėžtos konkrečios taršos prevencijos ir (ar) mažinimo priemonės, nurodytas jų įgyvendinimo laikas.

Taršos leidime gali būti viena arba kelios atitinkamos specialiosios dalys, rengiamos pagal Taisyklių 2 priedo atitinkamame priedėlyje pateiktą formą:

- nuotekų tvarkymas ir išleidimas (pildo ir teikia tie veiklos vykdytojai, kurių vykdoma veikla atitinka Taisyklių 1 priedo 1 dalyje nurodytus kriterijus);
- aplinkos oro taršos valdymas (pildo ir teikia tie veiklos vykdytojai, kurių vykdoma veikla atitinka Taisyklių 1 priedo 2 dalyje nurodytus kriterijus);
- klimato kaitos valdymas (pildo ir teikia tie veiklos vykdytojai, kurių vykdoma veikla atitinka Taisyklių 1 priedo 5 dalyje nurodytus kriterijus);
- atliekų apdorojimas (naudojimas ar šalinimas, įskaitant paruošimą naudoti ar šalinti) ir laikymas (pildo ir teikia tie veiklos vykdytojai, kurių vykdoma veikla atitinka Taisyklių 1 priedo 3 dalyje nurodytus kriterijus);

- vandens išgavimas iš paviršinių vandens telkinių (pildo ir teikia tie veiklos vykdytojai, kurių vykdoma veikla atitinka Taisyklių 1 priedo 4 dalyje nurodytus kriterijus).

Su paraiška teikiami šie dokumentai ar veiklos vykdytojo patvirtinti jų nuorašai:

- žemėlapis, kuriame pažymėta įrenginio vieta saugomų teritorijų ir biotopų, paviršinių vandens telkinių apsaugos juostų ir zonų, vandenviečių apsaugos zonų išsidėstymo atžvilgiu, pažymėti ir sunumeruoti taršos šaltiniai, vandens išgavimo iš paviršinių vandens telkinių vietos;
- ūkio subjektų aplinkos monitoringo programos projektas;
- avarių likvidavimo plano titulinio lapo kopija, jei pagal teisės aktų reikalavimus toks planas privalomas;
- užpildyta deklaracija, jog visi pateikiami duomenys yra teisingi, veiklos vykdytojas sutinka, kad leidimą išduodanti institucija paraiškos ar jos dalies kopiją, išskyrus komercinės paslapties informaciją, gali pateikti tretiesiems asmenims.

AAA užregistruoja kiekvieną gautą paraišką taršos leidimui gauti ar pakeisti ir tuomet įvertina, ar ji pateikta, vadovaujantis Taisyklių reikalavimais, ar pakanka duomenų ir informacijos leidimo sąlygoms nustatyti. Jeigu randama kažkokių trūkumų ar nepakanka pateiktos informacijos ir duomenų, pareiškėjas apie tai informuojamas raštu. Jam taip pat nurodoma apie prievolę patikslinti paraišką. O jeigu jokių netikslumų neužfiksuojama, AAA priima sprendimą priimti paraišką ir išsiunčia pareiškėjui patvirtinimą, kad paraiška yra priimta.

AAA, įvertinusi paraiškoje pateiktus duomenis ir dokumentus, įrenginio eksploatavimo vietos sąlygas, leidime gali nustatyti griežtesnes išmetamų (išleidžiamų) teršalų ribines vertes negu nustatytos tam tikros ūkinės veiklos vykdymą reglamentuojančiuose teisės aktuose, jeigu iš įrenginio stacionarių taršos šaltinių išmetamas (išleidžiamas) teršalų kiekis viršija tiems teršalams nustatytą aplinkos kokybės normą.

2.2.2. Leidimo išdavimas ir jo galiojimo panaikinimas

Ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo paraiškos priėmimo dienos Aplinkos apsaugos agentūra parengia ir privalo išduoti spaudu patvirtintą taršos leidimą. Vienas egzempliorius atiduodamas veiklos vykdytojui, antras – AAA, trečias – RAAD miesto ar rajono aplinkos apsaugos agentūrai. Išduotų ar pakeistų Leidimų elektronines versijas institucija paskelbia savo interneto svetainėje.

Tiek aplinkos apsaugos įstatyme, tiek ir Taisyklėse įtvirtinta Aplinkos apsaugos agentūros teisė motyvuotu sprendimu panaikinti išduotą taršos leidimą, jeigu:

- įrenginys (jo dalis, keli įrenginiai ar jų dalys) eksploatuojamas nesilaikant taršos leidime nustatytų sąlygų ir nevykdomi aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės institucijų nustatytą laikotarpį nepašalinami užfiksuoti pažeidimai;
 - nepateikiama paraiška taršos leidimui pakeisti, kai pasikeičia įrenginį (jo dalį, kelis įrenginius ar jų dalis) eksploatuojantis fizinis ar juridinis asmuo; kai peržiūrėjusi Leidimo sąlygas, AAA nustato, jog leidimą reikia keisti; kai pasikeitus teisės aktų reikalavimams, reikia nustatyti griežtesnes įrenginio (jo dalies, kelių įrenginių ar jų dalių) eksploatavimo sąlygas ar kitaip užtikrinti naujos ar pakeistos aplinkos kokybės normos, aplinkos apsaugos normatyvo ar aplinkos apsaugos standarto laikymąsi;
 - nustatoma, kad taršos leidimui gauti ir (ar) pakeisti buvo pateikta informacija, kuria remiantis buvo nustatytos taršos leidimo sąlygos, žinant, kad ji klaidinga ar suklastota;
 - taršos leidimo turėtojo prašymu;
 - likvidavus juridinį asmenį, mirus fiziniam asmeniui, pripažinus jį neveiksnium ar ribotai veiksnium ar pripažinus jį nežinia kur esančiu, jeigu asmens teisių perėmėjas nustatyta tvarka nesikreipia dėl taršos leidimo pakeitimo;
 - neįvykdžius LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo nustatyta tvarka priimto nutarimo stabdyti aplinkai kenksmingą veiklą.

Apie sprendimą panaikinti taršos leidimą ir šio veiksmo priežasties veiklos vykdytojas išpėjamas raštu iš anksto, išskyrus, kai dėl leidimo panaikinimo kreipiasi pats jo turėtojas arba jam mirus, pripažinus neveiksnium, ribotai veiksnium, nežinia kur esančiu arba likvidavus juridinį asmenį. Tokį AAA sprendimą veiklos vykdytojas gali apskųsti administracinių ginčų komisijai arba LR administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

2.2.3. Taršos leidimo sąlygų peržiūrėjimas ir leidimo keitimas

Kaip įtvirtinta Taisyklių 47 punkte, AAA, siekdama, kad leidimo reikalavimai atitiktų teisės aktų reikalavimus, naudodamąsi RAAD atliktų tikrinimų rezultatais ir veiklos vykdytojo atliekamo aplinkos monitoringo duomenimis, privalo peržiūrėti leidimo sąlygas:

- per du mėnesius po kiekvieno RAAD atlikto planinio ar neplaninio patikrinimo, kurio metu buvo nustatyta, kad veiklos vykdytojas pažeidė leidimo sąlygas;
- kai veiklos vykdytojo atliekamo aplinkos monitoringo (stebėsenos) duomenys rodo, kad įrenginio keliamą taršą yra didelė ir įrenginys eksploatuojamas pažeidžiant leidime nustatytas sąlygas;

- pasikeitus teisės aktams, pagal kuriuos nustatomos leidimo sąlygos;
- kai veiklos vykdytojas raštu praneša AAA, kad saugiam įrenginio eksploatavimui reikia naudoti kitas technologijas.

Jeigu nepakanka turimos informacijos, AAA turi teisę prašyti veiklos vykdytojo ją pateikti. Tą padaryti jis privalo ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo prašymo gavimo dienos, jeigu šią informaciją turi, arba raštu paaiškinti, kodėl prašomos informacijos negali pateikti. Nustačius, kad yra pagrindas pakeisti leidimą, AAA turi raštu informuoti veiklos vykdytoją apie pareigą per ne trumpesnę nei 20 darbo dienų terminą pateikti paraišką leidimo pakeitimui.

Dėl turimo leidimo pakeitimo gali kreiptis ir pats jo turėtojas, kai yra bent viena iš šių sąlygų:

- kai planuojama pakeisti eksploatuojamo įrenginio (jo dalies, kelių įrenginių ar jų dalių) pobūdį ar veikimą arba planuojama jį išplėsti, kai toks pakeitimas ar išplėtimas gali turėti reikšmingą neigiamą poveikį žmonių sveikatai arba aplinkai;
- kai atlikus taršos leidimo sąlygų peržiūrą, nustatoma, jog taršos leidimą reikia pakeisti;
- pasikeitus teisės aktų reikalavimams, kai reikia nustatyti griežtesnes įrenginio (jo dalies, kelių įrenginių ar jų dalių) eksploatavimo sąlygas ar kitaip užtikrinti naujos ar pakeistos aplinkos kokybės normos, aplinkos apsaugos normatyvo ar aplinkos apsaugos standarto laikymąsi;
- pasikeitus įrenginį (jo dalį, kelis įrenginius ar jų dalis) eksploatuojančiam fiziniam ar juridiniam asmeniui.

Pasikeitus tik fizinio asmens vardui, pavardei arba juridinio asmens pavadinimui, teisei formai, kodui, adresui, tačiau nesikeičiant paties įrenginio eksploatavimo vietai, leidimo turėtojas ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo duomenų pasikeitimo privalo pateikti AAA prašymą dėl leidimo pakeitimo. Šiuo atveju pakeičiamas tik leidimo titulinis lapas.

Taigi, norėdamas pakeisti turimą taršos leidimą, veiklos vykdytojas Aplinkos apsaugos agentūrai turi pateikti pasikeitimus patvirtinančius dokumentus ir tuomet taršos leidimas pakeičiamas tiek, kiek pasikeitė leidimo sąlygos.

2.3. TARŠOS INTEGRUOTOS PREVENCIJOS ĮGYVENDINIMO KONTROLĖ

Leidime nustatytų sąlygų ir Taisyklių reikalavimų laikymosi kontrolė vykdoma LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo⁴⁷, LR viešojo administravimo įstatymo ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme nurodoma, jog aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę Lietuvos Respublikoje organizuoja Aplinkos ministerija, o vykdo Aplinkos ministerijai pavaldūs teritoriniai valstybinio administravimo subjektai – regionų aplinkos apsaugos departamentai (išskyrus aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę cheminių medžiagų ir preparatų tvarkymo ir EMAS logotipo ir Europos Sąjungos ekologinio ženklo naudojimo srityse). Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai, nepaisant jų tarnybos vietos, turi teisę vykdyti aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę visoje Lietuvos Respublikos teritorijoje, jos teritoriniuose vandenyse ir ekonominėje zonoje Baltijos jūroje.

TIPK leidimus turinčių ūkio subjektų veiklą tikrina aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai. Jie organizuoja ir vykdo prevencinę veiklą, kuria siekiama, kad fiziniai ir juridiniai asmenys laikytųsi įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą, reikalavimų; kontroliuoja, ar fiziniai ir juridiniai asmenys vykdo savo pareigą saugoti aplinką, ar laikosi nustatytų teršalų išmetimo ir išleidimo į aplinką bei aplinkos kokybės reikalavimų normų, ar tinkamai tvarkoma aplinkos komponentų užterštumo, aplinkos komponentų tyrimų kokybės, gamtos išteklių naudojimo, atliekų apskaita, ar pateikiami teisingi šios apskaitos duomenys, o taip pat, kaip įgyvendinamos aplinkos apsaugos programos ir priemonės. Kaip įtvirtinta TIPK taisyklių 116 p., veiklos vykdytojai privalo užtikrinti, kad RAAD pareigūnai, vykdydami aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, netrukdomi galėtų lankytis veiklos vykdymo vietoje, imti mėginius ir surinkti visą informaciją, būtiną įvykdyti savo pareigas pagal Taisyklių, LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų reikalavimus.

Viešojo administravimo įstatymo ir aplinkos apsaugos įstatymo nustatyta tvarka aplinkos apsaugos inspektoriai taip pat konsultuoja ūkio subjektus bei, remdamiesi aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus įsakymu dėl ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų, vykdam aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, taisyklių patvirtinimo⁴⁸, atlieka jų veiklos planinius ir neplaninius patikrinimus.

⁴⁷ Valstybės žinios, 2002, Nr. 72-3017.

⁴⁸ Valstybės žinios, 2011. Nr. 1313

Planiniai patikrinimai, apimantys visą ūkio subjekto veiklą arba jos dalį, ne dažniau kaip du kartus per kalendorinius metus atliekami pagal kontrolę atliekančio subjekto vadovo ar jo galioto asmens sprendimu patvirtintą metinį Patikrinimų planą. Ūkio subjektui iš anksto pranešama apie numatomą vykdyti patikrinimą, nurodoma atliekamo patikrinimo pagrindas, terminas, dalykas ir preliminarus dokumentų, kuriuos reikės pateikti patikrinimo metu, sąrašas. Ilgiausia planinio patikrinimo trukmė – 10 darbo dienų nuo patikrinimo pradžios, kai aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas prisistato tikrinamo ūkio subjekto atstovui. Surašius ir tinkamai įforminus patikrinimo aktą, planinis patikrinimas laikomas baigtu.

Neplaniniai patikrinimai atliekami kontrolę atliekančio subjekto vadovo ar jo įgalioto asmens motyvuoti sprendimu, gavus kito kompetentingo viešojo administravimo subjekto rašytinį motyvuotą prašymą ar pavedimą; turint informacijos ar kilus pagrįstų įtarimų apie galimą, teisės aktams prieštaraujančią ar teisės aktų reikalavimų neatitinkančią ūkio subjekto veiklą; siekiant užtikrinti, kad buvo pašalinti ūkio subjekto veiklos ankstesnio patikrinimo metu nustatyti teisės aktų pažeidimai ir įgyvendinti priimti sprendimai, o taip pat jei neplaninio patikrinimo atlikimo pagrindą nustato įstatymas ar Vyriausybės priimta teisės aktas. Ūkio subjekto veiklos neplaninis patikrinimas gali būti atliktas ir gavus anoniminį skundą dėl konkretaus ūkio subjekto veiksmų ar neveikimo. Neplaniniai aplinkosauginiai tikrinimai atliekami, kai reikia kuo skubiau ir, jei būtina, iki leidimo išdavimo, peržiūrėjimo arba pakeitimo ištirti su aplinkosauga susijusius skundus, ekologines avarijas, incidentus ir pažeidimus.

Po kiekvieno atlikto planinio ar neplaninio patikrinimo, kai nustatoma, kad veiklos vykdytojas pažeidė leidimo sąlygas, RAAD privalo nedelsiant raštu informuoti AAA apie nustatytą leidimo sąlygų pažeidimą. Ir, kaip nurodoma direktyvoje 2010/75/ES, per 6 mėnesius nuo to patikrinimo turi būti atliktas papildomas patikrinimas.

Esant Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme numatytiems pagrindams, aplinkos apsaugos pareigūnai turi teisę fiziniams ir juridiniams asmenims duoti privalomuosius nurodymus, kurie atlieka teisėtumo vykdymo (siekiama įvykdyti teisės normų reikalavimus), prevencinę (siekiama išvengti neigiamų pasekmių aplinkai) ir atstatomąją funkcijas. Jeigu asmuo laiku neįvykdo gautų nurodymų, jis yra traukiamas administracinėn atsakomybėn. Privalomieji nurodymai duodami tuomet, kai:

1. yra grėsmė, kad bus pažeisti aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių įstatymų ar kitų teisės aktų reikalavimai ir (arba) kai dėl fizinių ar juridinių asmenų veiksmų ar neveikimo gali būti padaryta žala aplinkai, siekiant tokių pažeidimų ir (arba) žalos aplinkai išvengti ar ją sumažinti;
2. aplinkos apsaugos įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimas yra trunkamasis ir išaiškinus jį bei nubaudus kaltus asmenis nustatomas terminas jį nutraukti;

3. nustatomas terminas pašalinti aplinkos apsaugos įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimo priežastis;
4. nustatomas terminas likviduoti aplinkos apsaugos įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimu sukeltas pasekmes;
5. padaryta žala aplinkai ir nustatomos aplinkos atkūrimo priemonės ir jų įgyvendinimo terminai.

Aplinkos apsaugos pareigūnai taip pat vertina teisės aktų nustatyta tvarka gautą informaciją apie ūkio subjektų veiklą, naudodamiesi įkainių ir nuostolių sudėjimo metodais bei vadovaudamiesi aplinkai, kraštovaizdžiui, saugomoms gyvūnų rūšims padarytos žalos atlyginimo dydžių apskaičiavimo metodikomis, įvertina aplinkos apsaugos įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimais padarytą žalą aplinkai ir teikia ieškinius dėl jos atlyginimo. O taip pat taiko aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidėjams įstatymuose nustatytas teisinio poveikio priemonės – administracinių teisės pažeidimų kodekso⁴⁹ (ATPK) nustatyta tvarka skiria administracines nuobaudas (įstatymų nustatytais atvejais perduoda medžiagą teisėsaugos institucijoms spręsti klausimą dėl kaltų asmenų patraukimo baudžiamojon atsakomybėn) ir ekonomines baudas, sustabdo aplinkai kenksmingą veiklą, panaikina taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų, taršos leidimų galiojimą, taiko kitas įstatymų nustatytas teisinio poveikio priemones.

Administracinės atsakomybės aplinkosaugos srityje institutas yra priemonė, skatinanti (o nepaklusnius – priverčianti) asmenis siekti aplinkosaugos, ekonominių ir socialinių tikslų kompromiso, imtis visų įmanomų atsargumo priemonių, kad jų ekonominė veikla būtų suderinama su švarios ir sveikos aplinkos išsaugojimu, taip pat su socialiniais visuomenės poreikiais⁵⁰. Administracinė atsakomybė už teisės pažeidimus aplinkos apsaugos, gamtos išteklių naudojimo, gamtos, istorijos ir kultūros paminklų apsaugos srityje numatyta ATPK 7 skirsnyje (51-91⁸ str.), tačiau dėl TIPK leidimo ir taršos leidimo neturėjimo ar šių leidimų sąlygose nustatytų reikalavimų nesilaikymo, veiklos vykdytojui atsakomybė kyla pagal ATPK 51² str. ir užtraukia piliečiui 1000-2000 Lt. baudą. Jei šį pažeidimą padaro pareigūnas – 2000-4000 Lt., o jeigu juridinio asmens vadovas – 3000-6000 Lt. Kai šiuos veiksmus padaro administracine nuobauda už tuos pačius pažeidimus jau baustas asmuo, bauda atitinkamai didėja: piliečiams – 1000-4000 Lt., pareigūnams – 4000-7000 Lt., o juridinių asmenų vadovams – 7000-10000 Lt.

Kadangi taršos leidimai yra išduodami ne tokiems sudėtingiems ūkio subjektams kaip TIPK leidimai, tai ir sankcijos už tuos pačius pažeidimus jiems taikomos lengvesnės: piliečiams – 500-1000 Lt., pareigūnams – 1000-2000 Lt., juridinių asmenų vadovams – 1500-3000 Lt. Jeigu tokį pažeidimą

⁴⁹ Valstybės žinios, 1985, Nr. 1-1 (aktuali redakcija nuo 2014-01-01)

⁵⁰ Monkevičius E. ir kt. Aplinkosaugos teisė. 2011. p. 301

padaro jau administracine nuobauda už tai baustas asmuo, bauda taip pat didėja: piliečiams – 1000-2000 Lt., pareigūnams – 2000-4000 Lt., o juridinių asmenų vadovams – 3000-6000 Lt.

Vyriausieji valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai be baudų skyrimo taip pat gali ir sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą, kai fiziniam ar juridiniam asmeniui buvo duoti ne mažiau kaip du privalomieji nurodymai dėl to paties aplinkos apsaugą ir gamtos išteklių naudojimą reglamentuojančio įstatymo ar kito teisės akto pažeidimo pašalinimo, tačiau jis nurodymo neįvykdė, nors yra technologinės galimybės įgyvendinti aplinkosaugos reikalavimus. Šiuo atveju gali būti nustatomas ne ilgesnis kaip vieno mėnesio pasirengimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą terminas. Jeigu aplinkai kenksmingą veiklą vykdo fizinis ar juridinis asmuo, kuriam yra išduotas TIPK leidimas arba taršos leidimas, šią veiklą galima sustabdyti, panaikinant TIPK leidimo arba taršos leidimo galiojimą. Šiuos veiksmus atlieka RAAD arba RAAD aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą atliekanti institucija Aplinkos ministerijos nustatyta tvarka.

Jeigu dėl fizinio ar juridinio asmens vykdomo vandens, aplinkos oro, žemės ar kitų aplinkos komponentų teršimo masiškai žūsta gyvūnai ar augalai arba jei fizinis ar juridinis asmuo teršia aplinkos orą, žemę, vandenį ir tai kelia tiesioginį pavojų žmonių sveikatai ar gyvybei, tuomet vyriausieji valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai gali aplinkai kenksmingą veiklą sustabdyti nedelsdami (nenustatomas pasirengimo sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą terminas) ir apie tai praneša RAAD, kurio teritorijoje sustabdoma aplinkai kenksminga veikla, ir aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą atliekančiai institucijai, kurios pareigūnas sustabdė aplinkai kenksmingą veiklą. Tačiau draudžiama sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą, jei toks veiklos sustabdymas galėtų sukelti visuomenės interesams didesnę žalą nei veiklos tęsimas.

Trumpai apibendrinant, ūkinei veiklai leidimai „legaliai teršti“ išduodami vadovaujantis Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse ir Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse nustatyta tvarka. Tiek TPK leidimus, tiek ir Taršos leidimus išduoda ir pakeičia Aplinkos apsaugos agentūra veiklos vykdytojui pateikus paraišką ir nustatytus dokumentus bei informaciją. Esant teisės aktuose nustatytoms sąlygoms, dėl leidimo pakeitimo gali kreiptis pats jo turėtojas arba tai padaryti jį įpareigoja AAA. Taisyklėse nustatytais atvejais ši institucija turi teisę panaikinti leidimų galiojimą.

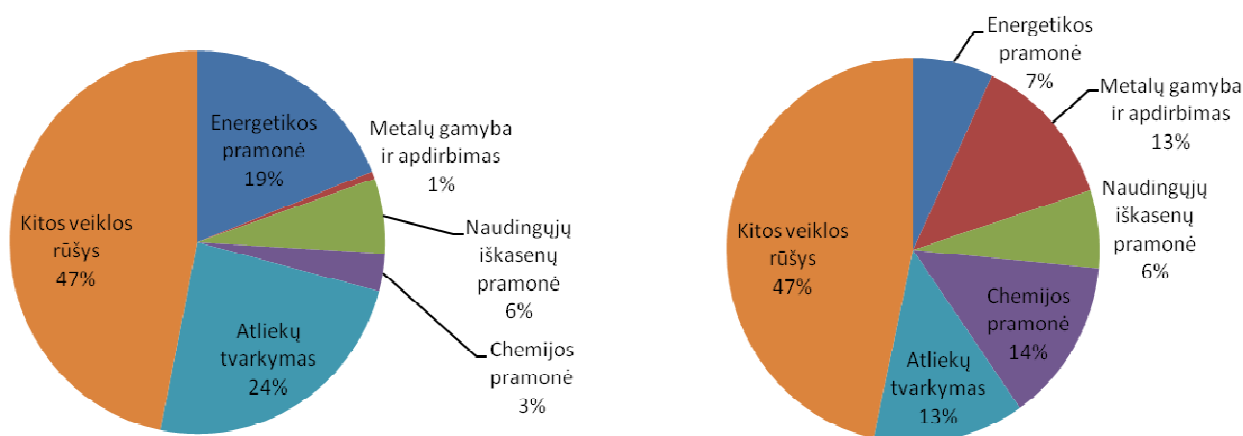
Leidimus turinčių veiklos vykdytojų ūkinę veiklą tikrina aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai, vadovaudamiesi LR Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo nustatyta tvarka. Jie turi teisę atlikti planinius ir neplaninius patikrinimus, įvertinti aplinkai padaryti žalą ir teikti ieškinius dėl jos atlyginimo, skirti administracines nuobaudas ir ekonomines baudas, esant teisės aktuose nurodytoms aplinkybėms, duoti privalomuosius nurodymus, sustabdyti aplinkai kenksmingą ūkinę veiklą bei panaikinti tiek TIPK, tiek ir Taršos leidimų galiojimą.

3. TARŠOS LEIDIMŲ IŠDAVIMO STATISTIKA IR PROBLEMATIKA

3.1. TIPK leidimų išdavimo statistikos 2005-2013 m. analizė

Pramoninė veikla yra svarbi ekonomikos dalis, tačiau, ją vykdant, nuolat ir intensyviai teršiama aplinka, naudojama energija, susidaro atliekos. Todėl, siekiant mažinti neigiamą poveikį aplinkai ir išduodant leidimus, būtina atsižvelgti į taršos poveikį įvairioms aplinkos terpėms ir laikytis integruoto požiūrio⁵¹.

Norint, kontroliuoti vykdomos ūkinės veiklos daromą poveikį aplinkai, įrenginiams išduodami leidimai. Vadovaujantis AAA ir IRIS⁵² (Industrial Emissions Reporting Information System) duomenimis, 2005 m. ES tokius leidimus turėjo beveik 37 tūkst. įrenginių, o Lietuvoje 158. Remiantis 1 pav. pateiktais grafikais, didžiausia dalis leidimų priklausė kitos veiklos rūšims priskirtiems įrenginiams (47 proc. tiek Lietuvoje, tiek ir ES). Perpus mažiau Lietuvoje – atliekų tvarkymo (24 proc.) ir energetikos pramonės (19 proc.) įrenginiams, o ES – atliekų tvarkymo (15 proc.), chemijos (14 proc.) bei metalų gamybos ir apdirbimo (13 proc.) pramonės įrenginiams. Europos Sąjungos mastu daugiausiai TIPK leidimus turinčių įrenginių buvo Vokietijoje (20 proc. nuo bendro išduoto kiekio) ir Prancūzijoje (beveik 14 proc. nuo bendro išduoto kiekio), o mažiausiai – Liuksemburge ir Maltoje, atitinkamai išduota vos 30 ir 10 leidimų.

1 pav. TIPK leidimus turinčių įrenginių pasiskirstymas pagal veiklos rūšis 2005 m. Lietuvoje (kairėje) ir Europos Sąjungoje (dešinė)

⁵¹ Europos Bendrijų Komisijos pasiūlymas – Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl pramoninių išmetamųjų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės). 2007. 2 p.

⁵² <http://www.iris.eionet.europa.eu/>

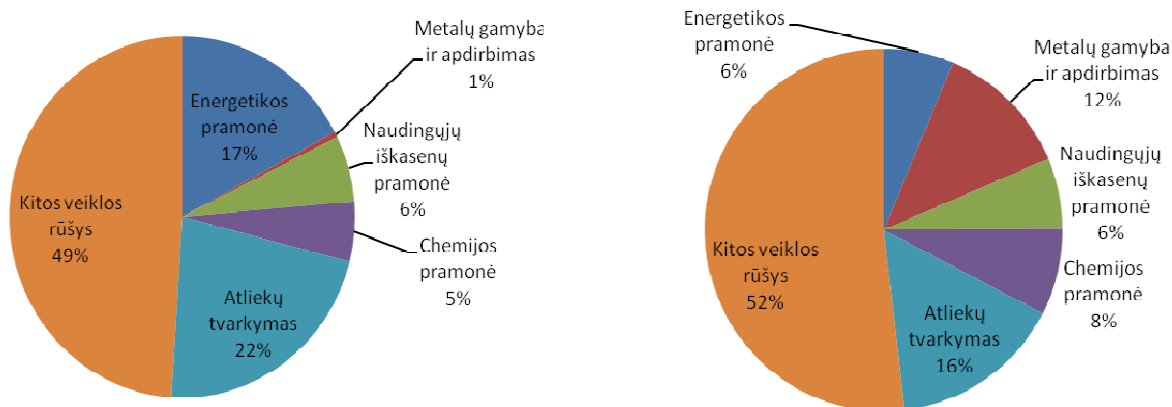
Energetikos pramonėje ir metalų gamybos bei apdirbimo sektoriuje daugiausia TIPK leidimų 2005 m. buvo išduota Vokietijos (atitinkamai beveik 32 proc. ir 29,4 proc.) ir Italijos (atitinkamai 11,4 proc. ir 16,6 proc.) įrenginiams. Lietuva tesudarė atitinkamai vos 1 proc. ir 0,02 proc. nuo bendro išduoto leidimų kiekio. Naudingųjų iškasenų gavyba daugiausia užsiėmė Italijos (23,3 proc.) ir Ispanijos (22 proc.) ūkio subjektai, kai, tuo tarpu, Lietuvoje šios srities įrenginiams išduoti leidimai sudarė 0,3 proc. nuo bendro ES kiekio, o Maltoje nebuvo išduotas nei vienas. Chemijos pramonėje ir atliekų tvarkymo sektoriuje taip pat pirmavo Vokietija (atitinkamai 35,4 proc. ir 20,3 proc.) bei Italija (atitinkamai 19,3 proc. ir 13,6 proc.). Lietuvoje šių ūkio sričių išduoti TIPK leidimai sudarė atitinkamai vos 0,08 proc. ir 0,6 proc. nuo bendro skaičiaus ES mastu. Kipre 2005 m. TIPK leidimo neturėjo nei vienas chemijos pramonės įrenginys. Daugiausia kitos veiklos rūšių įrenginių verstis tam tikra ūkine veikla leidimus turėjo Italija (19,6 proc.) ir Prancūzija (17,4 proc.). Lietuvoje – 0,4 proc.

2005 m. TIPK leidimai Lietuvoje buvo išduodami, vadovaujantis Tarybos direktyvos dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės 96/61/EB, Aplinkos apsaugos įstatymo Nr. IX-2214, aplinkos ministro 2002 m. vasario 29 d. įsakymu Nr. 80 patvirtintų taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, atnaujinimo ir panaikinimo taisyklių Nr. D1-330 nuostatomis. Tuo metu šalyje kompetentingos institucijos funkcijas vykdė aštuoni Aplinkos ministerijos RAAD, tikrinantys veiklos vykdytojų paraiškas leidimams gauti, rengiantys TIPK leidimus bei nustatyta tvarka juos išduodantys. Europos Komisijai pateiktoje ataskaitoje⁵³, po 2003-2005 m. ataskaitinio laikotarpio Lietuvoje buvo padaryta daug reikšmingų pakeitimų, įgyvendinant TIPK direktyvą – pokyčiai susiję su leidimo sąlygų persvarstymu ir atnaujinimu, visuomenės dalyvavimu leidimų išdavimo procedūroje bei tarpvalstybiniu bendradarbiavimu. Įgyvendinant TIPK direktyvą, kilo sunkumų dėl tinkamos darbuotojų kompetencijos, tačiau jie buvo išspręsti vedant darbuotojų mokymus ir keliant kvalifikaciją. Nors dėl paraiškos leidimui gauti pateikimo ir priėmimo Lietuva apibūdino visas atitinkamas procedūras, kriterijus ir bendruosius principus, įmonės pateikdavo išsamų palyginimą, kaip naudojamos technologijos, veiklos metodai ir taršos prevencijos metodai atitinka ES informaciniuose dokumentuose nurodytus GPGB⁵⁴, tačiau nebuvo aišku, kokiais kriterijais remiantis buvo nustatomi GPGB, kurie yra svarbūs nustatant leidimo sąlygas.

2007 m. TIPK leidimus Lietuvoje ir ES turinčių įrenginių pasiskirstymas pagal veiklos rūšis pavaizduotas 2 pav.

⁵³ Analysis of the reports submitted by member states on the implementation of directive 2008/1/ec, directive 2000/76/ec, directive 1999/13/ec and further development of the web platform to publish the information. 2011. 94 p.

⁵⁴ Ataskaita Europos Komisijai apie 1996 m. Rugsėjo 24 d. Tarybos Direktyvos 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės įgyvendinimą Lietuvoje už 2003 - 2005 metus. 7 p.

2 pav. TIPK leidimus turinčių įrenginių pasiskirstymas pagal veiklos rūšis 2007 m. Lietuvoje (kairėje) ir Europos Sąjungoje (dešinė)

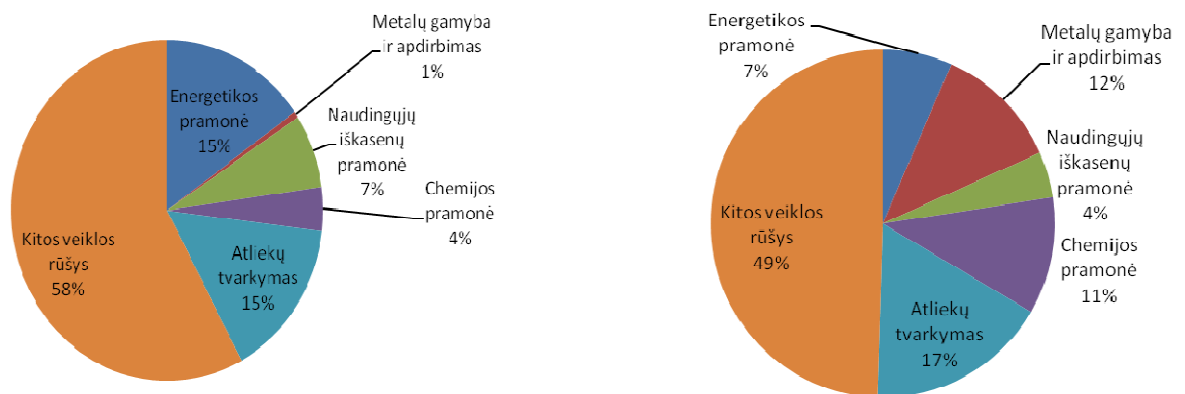
Akivaizdu, jog tiek Lietuvoje, tiek ir Europos Sąjungos mastu padaugėjo kitos veiklos rūšių kategorijai priklausančių įrenginių skaičius, kuriems 2007 m. buvo išduotas TIPK leidimas. Didžioji jų dalis (17,5 proc.) buvo išduota Prancūzijos bei (13 proc.) Vokietijos įrenginiams, o Lietuva bendrame kontekste sudarė vos 1,2 proc. ES mastu 2007 m. bendrai daugiausiai įrenginių, turinčių TIPK leidimus buvo Vokietijoje (18,6 proc.) ir Prancūzijoje (13,8 proc.). Vos 14 įrenginių TIPK leidimus turėjo Maltoje.

Nors, lyginant su 2005 m., energetikos, chemijos ir metalų gamybos bei apdirbimo sektoriuje TIPK leidimus turinčių įrenginių 2007 m. dalis ir sumažėjo, tačiau didžioji jų dalis liko tose pačiose šalyse – Vokietijoje (atitinkamai 22,7 proc., 26,1 proc. ir 48,2 proc.), Italijoje (metalų gamyba ir apdirbimas – 18 proc.), Lenkijoje (energetikos pramonė – 11,7 proc.) bei Prancūzijoje (chemijos pramonė – 13,2 proc.). Naudingųjų iškasenų pramonėje pokyčių beveik neįvyko, užtat atliekų tvarkymu užsiimančių ūkio subjektų padaugėjo, tačiau daugiausia TIPK leidimus turinčios šalys nepasikeitė – Vokietija (22,7 proc.) ir Italija (15,3 proc.).

Lietuvoje energetikos sektoriui išduotų leidimų dalis sumažėjo 2 proc. – daugiausia (po 6 leidimus) buvo išduota Vilniaus ir Panevėžio RAAD teritorijose eksploatuojamiems įrenginiams. Atliekų tvarkymu užsiimančių ūkio subjektų, kuriems buvo reikalingi TIPK leidimai, 2007 m. taip pat sumažėjo 2 proc. Daugiausiai leidimų išduota Šiaulių RAAD (10), mažiausiai – Alytaus RAAD (1). Metalų gamyba ir apdirbimu bei naudingųjų iškasenų gavyba užsiimančių ūkio subjektų, kurie privalėjo turėti leidimus veiklai vykdyti, 2007 m. skaičius nepakito. Chemijos sektoriaus įrenginiams išduotų leidimų padaugėjo 2 proc. Daugiausia jų buvo Kauno RAAD.

Vadovaujantis Aplinkos apsaugos agentūros Europos Komisijai pateikta ataskaita⁵⁵, kai kurie RAAD, rengiantys TIPK leidimus, susidūrė tiek su darbuotojų trūkumu, tiek ir nepakankamais jų gebėjimais, ypač taikant praktikoje Geriausių prieinamų gamybos būdų informacinius dokumentus, - GPGB ID. O taip pat buvo nustatyta 16 „esminių pakeitimų“ atvejų. Beveik visiems veiklos vykdytojams buvo įteikti inspekciniai privalomieji nurodymai su raginimais teikti paraiškas leidimams gauti.

2011 m. TIPK leidimus turinčių įrenginių pasiskirstymas pagal veiklos rūšis pateiktas 3 pav. Kadangi kai kurios šalys pateiktomis duomenimis leidžia naudotis tik registruotiems IRIS sistemos vartotojams, šių metų duomenys nebus tikslūs.

3 pav. TIPK leidimus turinčių įrenginių pasiskirstymas pagal veiklos rūšis 2011 m. Lietuvoje (kairėje) ir Europos Sąjungoje (dešinė)

Kadangi nepavyko gauti visų ES šalių 2011 m. duomenų, sunku kažką tiksliai pasakyti apie pokyčius. Kadangi daugiausia TIPK leidimų išduodančios šalys pateikė savo duomenis, akivaizdu, jog situacija mažai tepakito: energetikos pramonėje jokių ryškių pokyčių neužfiksuota, daugiausia įrenginių, turinčių TIPK leidimus buvo Vokietijoje (31,3 proc.); atliekų tvarkymu užsiimančių veiklos vykdytojų nežymiai padaugėjo, 28,3 proc. leidimų buvo išduota Vokietijoje, 19,1 proc. – Italijoje; likusių veiklos rūšių įrenginių, turinčių TIPK leidimus sumažėjo.

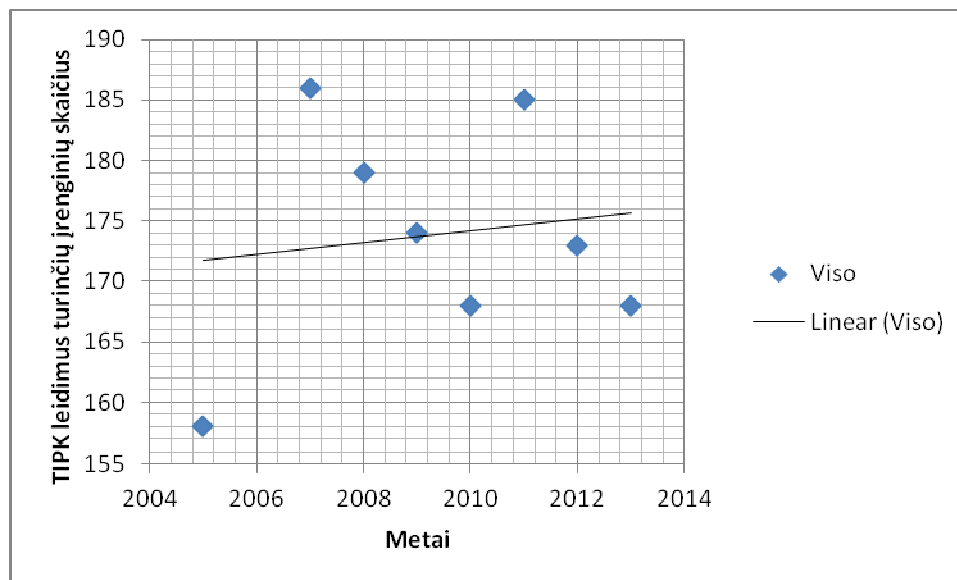
Lietuvoje nepakito situacija metalų gamybos ir apdirbimo sektoriuje – vienintelis išduotas leidimas Vilniaus RAAD. Energetikos, chemijos ir atliekų tvarkymo sektoriuose pastebime ryškų leidimus turinčių įrenginių sumažėjimą, tačiau ryškiai padaugėjo kitos veiklos rūšių įrenginiams išduotų leidimų kiekis. Daugiausia jų išduota pauštininkystės ir kiaulininkystės ūkiams.

Kaip ir ankstesniais metais, taip ir 2011 m., nemažai rūpesčių kai kuriems RAAD sukėlė darbuotojų trūkumas. Žymiai dažniau kildavo sunkumų, susijusių su praktiniu GPGB ID taikymu,

⁵⁵ Ataskaita Europos Komisijai apie 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyvos 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės įgyvendinimą Lietuvoje 2006-2008 metais. 2009.

nustatant išmetamų teršalų ribines vertes ir kitus leidimų reikalavimus. Susirūpinimą kėlė ir prasta paraiškų, teikiamų TIPK leidimams gauti, kokybė⁵⁶.

2013 m., laikantis direktyvos 2010/75/ES nuostatų, Lietuvoje TIPK leidimus turėjo 168 eksploatuojami įrenginiai. Tuo tarpu ES mastu jų buvo išduota virš 50 tūkst. Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros pateiktais duomenimis, 2005-2013 m. išduodamų TIPK leidimų skaičius šalyje nežymiai svyravo, o nuo 2011 m. pradėjo mažėti (tai iliustruoja 4 pav.).

4 pav. TIPK leidimus turinčių įrenginių skaičiaus tendencijos 2005-2013 m.

Vertinant viso laikotarpio tendencijas, įrenginių, kurių eksploatacijai reikalingas leidimas, skaičius augo. Daugiausia TIPK leidimų turėjo Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Vilniaus RAAD priklausančiose teritorijose eksploatuojami įrenginiai. Mažiausias jų kiekis užregistruotas Alytaus RAAD.

3.2. Aplinkosauginių ginčų dėl TIPK sprendimas

LR Aplinkos apsaugos įstatymo 1 str. 2 d. aplinkos apsauga apibūdinama kaip aplinkos saugojimas nuo fizinio, cheminio, biologinio ir kitokio neigiamo poveikio ar pasekmių, atsirandančių įgyvendinant planus ir programas, vykdant ūkinę veiklą ar naudojant gamtos išteklius. Kadangi aplinka ir jos apsauga Lietuvoje ir Europos Sąjungoje tampa vis svarbesniu tikslu, todėl aplinkosaugos bylose ginami interesai yra reikšmingi ne vien atskiriems pareiškėjams, bet ir visai visuomenei. Didėjant visuomenės narių aplinkosauginiam sąmoningumui, tokių bylų skaičius teismuose auga, o jų greitas išsprendimas, siekiant suderinti aplinkosauginius, ekonominius ir socialinius tikslus, tampa vis

⁵⁶ Ataskaita Europos Komisijai apie Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. sausio 15 d. Direktyvos 2008/1/EB dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės įgyvendinimą Lietuvoje 2009-2011 metais, 2012.

aktualesnis. Kaip buvo minėta anksčiau, LR Konstitucijoje įtvirtinta, jog tiek valstybė, tiek kiekvienas jos teritorijoje esantis subjektas privalo saugoti aplinką, kadangi aplinkos apsauga visuomenei yra itin svarbi. Tačiau vystantis pramonei, kyla vis didesnis pavojus tiek gamtai, tiek pačiam žmogui. Dėl to itin dažnai kyla ginčai aplinkosaugos srityje (žalos ir nuostolių aplinkai padarymo, prevencijos priemonių nevykdymo ar netinkamo vykdymo ir kt.), kuriuos tenka spręsti teisėsaugos pareigūnams ir institucijoms.

Aplinkosaugos ginčai – tai teisinių santykių dalyvių konfliktai dėl aplinkosaugos teisės ir jos subjektų pažeidimų, prevencijos priemonių nevykdymo arba netinkamo vykdymo, žalos ir nuostolių aplinkai padarymo, viešojo intereso gynimo ir teisinės atsakomybės taikymo⁵⁷. Vadovaujantis LR Aplinkos apsaugos įstatymu ir LR aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymu, aplinkos apsaugos reikalavimus pažeidę asmenys atsako pagal LR įstatymus, o ginčus aplinkos apsaugos ir gamtos išteklių naudojimo klausimais įstatymų nustatyta tvarka nagrinėja ir sprendžia Aplinkos ministerijos sistemos pareigūnai (administracine tvarka) ir LR teismai (teismine tvarka).

Didelė dalis administracinių aplinkosaugos ginčų išsprendžiami neteismine tvarka. Tuomet svarbus vaidmuo tenka įgaliotiems pareigūnams: policijai, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės, valstybinės priešgaisrinės priežiūros, valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos, valstybinės visuomenės sveikatos priežiūros tarnybos prie Sveikatos apsaugos ministerijos, Lietuvos geologijos tarnybos, radiacinės saugos centro bei valstybiniams miškų ir saugomų teritorijų pareigūnams.

Sprendami ginčus neteismine tvarka, aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnas pasiūlo pažeidėjui per 30 dienų gera valia atlyginti padarytą žalą gamtai. Šiam to nesutikus padaryti ar nepadarius, pareigūnas privalo pareikšti ieškinį bendrosios kompetencijos teisme dėl aplinkai padarytos žalos atlyginimo. ATPK bylos (dėl savavališko medžių ir krūmų kirtimo, aplinkos teršimo radioaktyviomis medžiagomis, statybų, rekonstravimo pažeidimų ir kt.) ir baudžiamosios bylos dėl nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų aplinkai ir žmonių sveikatai nagrinėjamos bendrosios kompetencijos teismuose. Į juos gali kreiptis Aplinkos ministerijos bei kiti įstatymų įgalioti pareigūnai, kai žala padaryta valstybės interesams bei asmenys, kurių sveikatai, turtui ar interesams padaryta žala. Aplinkai padaryta žala atlyginama pagal 2002 m. rugsėjo 9 d. Aplinkos ministro patvirtintą Aplinkai padarytos žalos atlyginimo dydžių apskaičiavimo metodiką. Apskaičiuotas žalos dydis indeksuojamas pagal Statistikos departamento skelbiamą vartotojų kainų indeksą.

Administraciniuose teismuose nagrinėjami ginčai, kylantys tarp viešojo administravimo subjektų ir fizinių bei juridinių asmenų. Tokiose bylose nustatoma, ar konkrečiu atveju nebuvo pažeistas įstatymas ar kitas teisės aktas, ar administravimo subjektas neviršijo kompetencijos, taip pat ar aktas neprieštaruoja tikslams ir uždaviniams, dėl kurių institucija buvo įsteigta ir gavo atitinkamus įgaliojimus.

⁵⁷ Monkevičius E. ir kt. Aplinkosaugos teisė. 2011. p. 325

Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų teisė duoti privalomuosius nurodymus taip pat laikoma ne teisminiu aplinkosaugos ginčų sprendimu. Jie duodami LR Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo nustatyta tvarka. Kadangi privalomasis nurodymas yra vienašalis valstybės įgalioto pareigūno duodamas įpareigojimas, jis gali būti skundžiamas. Privalomojo nurodymo apskundimo tvarką reglamentuoja LR Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo 23 str.

LR Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę vykdančioms pareigūnams suteikia teisę sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą. Dėl surašyto nutarimo gali būti pateiktas skundas Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės priežiūrą atliekanti institucijai, t.y. RAAD. Šis išnagrinėjęs skundą dėl priimto nutarimo, skundą patenkina ir panaikina nutarimą, skundą patenkina iš dalies arba skundą atmeta ir palieka galioti nutarimą sustabdyti aplinkai kenksmingą veiklą. Šis RAAD sprendimas įstatymų nustatyta tvarka gali būti skundžiamas teismui.

Lietuvos administracinių teismų praktikoje aplinkosauginėse bylose, susijusiose su TIPK leidimais, dažniausiai pasitaiko ATPK 51² str. pažeidimai, ypač dėl 2 straipsnio dalies – ūkinės ar kitokios veiklos vykdymas, objektų naudojimas, neturint TIPK leidimo, kai tai numatyta įstatymuose ar kituose teisės aktuose. Ši blanketinė teisės norma nukreipia į kitus teisės aktus, kuriuose įtvirtinta imperatyvi veiklos vykdytojo pareiga turėti TIPK leidimą – LR Aplinkos apsaugos įstatymo 19¹ str. 2 d. ir TIPK taisyklių 10 p. Direktyvos 2010/75/ES 4 str. 1 d. taip pat nurodoma, kad būtina užtikrinti, jog nė vienas įrenginys nebūtų eksploatuojama be leidimo. Taigi, remiantis šiais teisės aktais ir Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartimi byloje Nr. N-444-452-07.⁵⁸, TIPK leidimas yra sprendimas suteikiantis teisę jame nurodytomis sąlygomis eksploatuoti įrenginius, o be TIPK leidimo ar pažeidžiant jame nustatytas sąlygas, įrenginius eksploatuoti draudžiama.

Ūkinės veiklos vykdymas, neturint TIPK leidimo

Galima rasti daug tokių bylų kaip Nr. N-502-1843-06⁵⁹, kuomet veiklos vykdytojas eksploatuoja įrenginį neturėdamas TIPK leidimo, nes užtrunka jo išdavimo ar pakeitimo procesas dėl daugkartinio paraiškos tikslinimo. TIPK taisyklėse nustatyta tvarka Leidimus išduodanti/koreguojanti institucija privalo įvertinti veiklos vykdytojo pateiktą informaciją ir duomenis. Radusi trūkumų, pateikia pastabas paraišką pareiškėjui ir nurodo terminą, per kurį trūkumus reikia pašalinti. Priėmus patikslintą paraišką ir pradėjus TIPK leidimo rengimo procedūrą, kartais paaiškėja aplinkybės, kurios nebuvo nurodytos su patikslinimais pateiktoje paraiškoje. Atlikus patikslinimą ir nustačius paraiškoje neaprašytas aplinkybes, veiklos vykdytojas dar kartą įpareigojamas patikslinti paraišką, kuri galutinai su visais reikiama dokumentais ir duomenimis turi būti pateikiama per nurodytą laikotarpį.

⁵⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2007 m. kovo 2 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N-444-452-07.

⁵⁹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2006 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N-502-1843-06

Kompetentingos institucijos atsisakymas koreguoti TIPK leidimą

Nors TIPK taisyklėse yra aiškiai išdėstytos sąlygos, kurioms esant veiklos vykdytojas privalo kreiptis į AAA dėl turimo TIPK leidimo koregavimo, tačiau tam, kad būtų pradėtos vykdyti leidimo koregavimo procedūros, vien veiklos vykdytojo pageidavimo nepakanka. Sulaukęs kompetentingos institucijos atsisakymo nekoreguoti leidimo, pareiškėjas turi teisę tokį sprendimą skusti. Tačiau LVAT byloje Nr. A⁵⁰²-192/2012⁶⁰ išaiškino, jog kartu pareiškėjas privalo įvardyti ir atitinkamą TIPK taisyklių punktą ar papunktį, kurio pagrindu kyla tokia būtinybė. Jeigu veiklos vykdytojas neįrodo faktinių aplinkybių, kurios iš esmės pasikeitė (atsirado) po to, kai paskutinį kartą buvo koreguotas jam išduotas TIPK leidimas, egzistavimo, kompetentinga institucija pagrįstai ir teisėtai netenkina tokio prašymo.

Pagrindas TIPK leidimo koregavimui

Kitas pasitaikantis atvejis, kaip byloje Nr. II-129-583/2011⁶¹, kai veiklos vykdytojas turi TIPK leidimą, pavyzdžiui, kelių statybos medžiagų krovos ir saugojimo darbams vykdyti, tačiau paaiškėja, jog perkraunamos ir saugojamos medžiagos nėra laikomos statybinėmis medžiagomis, o priskiriamos atliekoms. Vien ši aplinkybė yra pakankamas atsakomybės pagrindas. Todėl, norint vykdyti tokią veiklą, veiklos vykdytojas įpareigojamas koreguoti turimą TIPK leidimą, jame įtraukiant visų krovinių rūšis ir krovos apimtis, t.y. nurodant naują veiklą – atliekų naudojimas ir/ar šalinimas kraunant atliekas, o naudojimo būdą nurodant – saugojimas.

2013 m. Panevėžio miesto apylinkės teisme buvo nagrinėta byla Nr. II-12-902/2013⁶², kurioje nutartimi teismas konstatavo, jog bendrovei, vykdančiai plastmasės atliekų surinkimą, saugojimą, smulkinimą, realizavimą ir pavojingų medicininių atliekų supirkimą bei nukenksminimą autoklavu, pradėjus vykdyti plastmasės malimo ir metalo presavimo darbus bei įsigijus tam skirtus įrenginius, būtina kreiptis dėl TIPK leidimo dalies „Ūkinės veiklos aprašymas“ koregavimo. Be to svarbu ir tai, jog leidime turi būti nurodyti būtent tokie įrenginių modeliai, kokius bendrovė naudoja. Dar viena priežastis, dėl kurios bendrovė privalo kreiptis dėl TIPK leidimo koregavimo – TIPK leidimo tam tikrų punktų neatitikimas pakitusių teisės aktų normų. Tačiau, kaip teigiama Kauno apygardos teismo bylos Nr. ATP-371-317/2012⁶³ nutartyje, TIPK leidimo nepakoregavimas laiku, negali būti kvalifikuotas kaip išteklių naudojimo ar aplinkos apsaugos reikalavimų pažeidimas, kadangi tai nėra tiesiogiai susiję su aplinka ar jos apsauga ir jokio neigiamo poveikio aplinkai tiesiogiai nedaro, neigiamų pasekmių jai betarpiškai nesukelia.

⁶⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 15 d. nutartis byloje Nr. A⁵⁰²-192/2012

⁶¹ Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2011 m. gruodžio 1 d. nutartis byloje Nr. II-129-583/2011

⁶² Panevėžio miesto apylinkės teismo 2013 m. gegužės 2 d. nutartis byloje Nr. II-12-902/2013

⁶³ Kauno apygardos teismo 2012 m. gegužės 22 d. nutartis byloje Nr. ATP-371-317/2012

Įrenginio eksploatavimo perleidimas TIPK leidimo neturinčiam asmeniui

Pasitaiko atveju, kai veiklos vykdytojas, turintis TIPK leidimą eksploatuoja jam nuosavybės teise priklausantį įrenginį, tačiau nusprendžia dalį savo funkcijų (įrenginio eksploatavimą) perleisti kitam asmeniui, neturinčiam TIPK leidimo. LVAT 2011-12-16 nutartimi ATP byloje Nr. N62-2281/2011⁶⁴ padarė išvadą, jog TIPK leidimo išdavimas yra siejamas ne tik su konkrečiu planuojamu eksploatuoti objektu, bet ir su konkrečiu jį naudosiančiu subjektu. Nustatyta, kad išduodant TIPK leidimą, analizuojama tik paraišką pateikusio asmens vykdoma veikla, jos mastai ir pan. Tuo tarpu dalies funkcijų perėmėjo gebėjimas vykdyti TIPK leidime nurodytas sąlygas nevertinamas. Dėl šių priežasčių LVAT padarė išvadą, kad tretysis asmuo, siekdamas eksploatuodama TIPK taisyklių I priede nurodytą įrenginį, turi gauti TIPK leidimą. Šių reikalavimų nesilaikymas, užtraukia administracinę atsakomybę pagal ATPK 51²str. 2 d., numatančioje, jog ūkinės ar kitokios veiklos vykdymas ar objektų naudojimas neturint taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimo, kai tai numatyta įstatymuose ar kituose teisės aktuose, užtraukia baudą piliečiams nuo vieno tūkstančio iki dviejų tūkstančių litų, pareigūnams – nuo dviejų tūkstančių iki keturių tūkstančių litų ir juridinių asmenų vadovams – nuo trijų tūkstančių litų iki šešių tūkstančių litų.

Suinteresuotų asmenų prašymas panaikinti TIPK leidimą dėl procedūrų nesilaikymo išduodant leidimą

Viešąjį interesą paprastai gina valdžios institucijos, kurioms nereikia kovoti dėl teisės į teismą. Šios institucijos turi teisę priimti įsakymus ar suteikti leidimus, kuriuos suinteresuoti asmenys gali skųsti administraciniuose teismuose. Tačiau valdžios institucijos gali neginti viešojo intereso dėl privataus intereso, kuris nepadaro žalos kitiems asmenims. Tokia situacija susiklosto tuomet, kai išduotas leidimas yra neteisėtas, tačiau nepablogina kitų asmenų padėties. Klasikinis pavyzdys yra gamtos apsaugos teisės aktų pažeidimas, kurio tikslas nėra apsaugoti privačius interesus⁶⁵.

Kartais suinteresuoti asmenys kreipiasi į teismą, prašydami panaikinti išduotą TIPK leidimą. Analizuojamu atveju LVAT nutartimi byloje Nr. A⁵²⁵-844/2010⁶⁶ veiklos vykdytojui panaikino leidimą eksploatuoti Kazokiškių sąvartyną, kadangi nustatė, jog TIPK leidimo išdavimo metu buvo pasibaigęs poveikio aplinkai vertinimo teigiamo sprendimo galiojimas. Įstatymų leidėjas įtvirtino imperatyvią nuostatą, jog norint pradėti vykdyti ūkinę veiklą, kuriai reikalingas TIPK leidimas, viena iš būtinų sąlygų yra atlikti PAV procedūras ir gauti teigiamą sprendimą, kuris galioja 5 metus. Šis galiojimo terminas nėra savitikslis, o vertintinas kaip siekis užtikrinti, jog prieš pradėdant vykdyti atitinkamą ūkinę veiklą, bus atsižvelgta į aktualias aplinkos elementų (komponentų savybes tam, kad planuojama ūkinė veikla turėtų kuo mažesnę neigiamą poveikį aplinkai bei kad būtų galima pasirinkti

⁶⁴ Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. gruodžio 16 d. nutartis ATP byloje Nr. N62-2281/2011

⁶⁵ Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo biuletenis Nr. 22. 2011 metų liepa-gruodis. 2012. 389-394 p.

⁶⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010 m. spalio 18 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁵-844/2010

kiek įmanoma efektyvesnes priemones šiam poveikiui mažinti. Teigiamas PAV sprendimas, kurio galiojimo terminas pasibaigė, negali būti prilyginamas galiojančiam teigiamam sprendimui. Analizuojamu atveju pateikiant paraišką TIPK leidimui gauti, minėtas sprendimas galiojo. Tačiau, kaip konstatavo teismas, reikalavimas turėti teigiamą PAV sprendimą sietinas būtent su TIPK leidimo išdavimo momentu, o ne su paraiškos gauti minėtą leidimą pateikimu. Nagrinėjamu atveju privalėjo būti atliktas naujas PAV, tačiau tai padaryta nebuvo. Dėl šios priežasties, toks pažeidimas laikytinas esminiu, todėl ginčijamas TIPK leidimas naikintinas, o tai reiškia, jog veiklos vykdytojas netenka teisės eksploatuoti ginčo įrenginio – Kazokiškių sąvartyno.

Suinteresuotos visuomenės teisė dalyvauti TIPK leidimo išdavimo procedūrose

Kartais, neatsižvelgus į įrenginio pajėgumą, eksploatuojamas įrenginys neteisingai priskiriamas ne tai kategorijai, todėl ir TIPK leidimas jam išduodamas kitokia tvarka. Analizuotoje byloje Nr. A⁶⁶³-1253/2006⁶⁷, įrenginys (Kazokiškių sąvartynas), išduodant jam TIPK leidimą, buvo priskirtas TIPK taisyklių 2 priedo įrenginiams, tačiau suinteresuota visuomenė kreipėsi su prašymu panaikinti TIPK leidimo dalį, nes šis ūkio subjektas pagal savo pajėgumus priskirtinas TIPK taisyklių 1 priedo įrenginiams. Vadovaujantis TIPK taisyklėmis, suinteresuota visuomenė turi teisę dalyvauti TIPK leidimų išdavimo procese tų įrenginių, kurie nurodyti 1 priede.

Išduoto TIPK leidimo panaikinimas ir vykdomos veiklos nutraukimas

Teismų praktikoje pasitaiko bylų, kai prašoma panaikinti išduotą TIPK leidimą ir nutraukti vykdomą veiklą, kadangi buvo pažeisti procedūrų reikalavimai. Vadovaujantis TIPK taisyklėmis, planuojamai ūkinei veiklai, kuriai privalomas poveikio aplinkai vertinimas, veiklos vykdytojas paraišką leidimui gauti gali rengti tik nustatyta tvarka atlikęs poveikio aplinkai vertinimą ir iš atsakingos institucijos gavęs teigiamą sprendimą dėl planuojamos ūkinės veiklos leistinumą.

Byloje Nr. 3K-3-112/2013⁶⁸ TIPK leidimą išdavusi institucija laikė, kad PAV skundžiamai ūkinei veiklai neprivalomas, remdamasi Valstybinės aplinkos apsaugos inspekcijos sudarytos komisijos išvadomis, jog turėjo būti atlikta atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo, tačiau, veiklos planuotojui dėl jos nesikreipus, negalima spręsti, ar atlikus atrankos procedūras būtų priimtas sprendimas dėl vertinimo privalomumo. Remiantis bylos duomenimis, skundžiama veikla pagal savo pobūdį ir apimtį patenka į TIPK taisyklių I priede nurodytus sąrašus, todėl jam atlikti PAV privaloma.

Ketindamas keisti produkcijos mastą ir abu kartus koreguodamas leidimą, veiklos vykdytojas neatliko planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, taip visuomenė, kuriai planuojama ūkinė veikla daro ar gali daryti poveikį arba kuri yra suinteresuota planuojama ūkine veikla, negalėjo

⁶⁷ Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶³-1253/2006

⁶⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 16 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-112/2013

dalyvauti poveikio aplinkai vertinimo procese, teikti pastabų, prašymų, pasiūlymų ir naudotis kitomis Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo jai suteikiamomis teisėmis, gauti aktualią informaciją apie galimą veiklos vykdytojo ūkinės veiklos poveikį.

Taigi, LAT teisėjų kolegija nusprendė, jog nesilaikęs teisės aktuose nustatyto reikalavimo atlikti poveikio aplinkai vertinimą, veiklos vykdytojas neįvykdė visų sąlygų TIPK leidimui gauti, pirmąjį kartą neturėjo teisės rengti paraiškos TIPK leidimui gauti, o šis jam negalėjo būti išduotas. Kreipiantis dėl TIPK leidimo išdavimo antrąjį kartą, planuojamos ūkinės veiklos poveikio vertinimo ataskaitos duomenys taip pat turėjo būti pridėti, nes PAV privalėjo būti atliktas jau prieš pirmojo TIPK leidimo išdavimą, antrosios paraiškos dėl TIPK leidimo duomenys turėjo būti vertinami ir nustatomi, be kita ko, pagal poveikio aplinkai vertinimo dokumentus. Be kita ko, veiklos vykdytojas, pateikdamas paraišką leidimui koreguoti, nurodė melagingus duomenis apie arčiausiai esančius objektus (gyvenvietę, mokyklą ir kt.).

Remiantis visomis bylos aplinkybėmis, teismas nusprendė TIPK leidimą panaikinti bei nutraukti skundžiamos ūkinės veiklos vykdymą, konstatavęs faktą, jog tik visiškas ūkinės veiklos nutraukimas laikytinas pakankama tokių pažeidimų pašalinimo priemone. Tačiau veiklos vykdytojui tinkamai įvykdžius visų teisės aktų reikalavimus bei teisėtai gavus TIPK leidimą, jis galės užsiimti norima ūkine veikla.

Tinkamas ginčų sprendimas ir atitinkamų sankcijų taikymas už teisės aktuose įtvirtintų nuostatų pažeidimus yra vienintelė priemonė, kuria remiantis galima apsaugoti mus supančią aplinką ir taip užtikrinti, kad nebus pažeidžiamos konstitucinės nuostatos.

Apibendrinant, 2005-2013 m. daugiausiai TIPK leidimų Europos Sąjungos mastu buvo išdavusi Vokietija, Italija ir Prancūzija. Didžiausia jų dalis priklausė kategorijai „kitos veiklos rūšys“ Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu TIPK leidimų skaičius svyravo, tačiau išlieka didėjimo tendencija. Kaip ir ES, taip ir šalyje daugiausia leidimų turėjo įrenginiai, priskirti kitoms veiklos rūšims – daugiausiai paukštininkystės ir kiaulininkystės ūkiai.

Veiklos vykdytojai, kuriuos nacionaliniai teisės aktai įpareigoja turėti TIPK leidimus, neretai ūkinę veiklą vykdo nusižengdami imperatyviai įtvirtintoms nuostatomis. Šalies teismų praktikoje gausu bylų, susijusių su TIPK leidimais. Pagrindinės bylos iškėlimo priežastys: 1) ūkinės veiklos vykdymas, neturint TIPK leidimo, 2) ignoruojami faktai, kad atsirado pagrindas kreiptis dėl leidimo koregavimo, 3) įrenginys perleidžiamas eksploatuoti TIPK leidimo neturinčiam asmeniui, 4) kompetentinga institucija atsisako koreguoti leidimą, veiklos vykdytojui nepateikus ši pagrindą patvirtinančius pasikeitimus, 5) suinteresuotų asmenų prašymas panaikinti TIPK leidimą dėl procedūrų nesilaikymo išduodant leidimą, 6) pažeista suinteresuotos visuomenės teisė dalyvauti leidimų išdavimo procedūrose, 7) išduoto TIPK leidimo panaikinimas ir vykdomos veiklos nutraukimas.

IŠVADOS

- 1) Aplinka – tarpusavyje susijusių gamtos elementų visuma ir juos vienijančios natūralios ir antropogeninės sistemos. Žmogus nuolatine ir intensyvia savo veikla teršia aplinką. Tačiau tikslaus ir visuotinai priimtino aplinkos taršos apibrėžimo nėra. Teisiškai svarbi samprata suformuluota Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės) – tai antropogeninės veiklos sukeltas tiesioginis arba netiesioginis medžiagų, virpesių, šilumos arba triukšmo pasklidimas ore, vandenyje ar žemėje ir galintis pakenkti žmonių sveikatai arba aplinkos kokybei.
- 2) Siekiant įgyvendinti integruotą aplinkos apsaugos sistemą, į aplinką reikia žiūrėti kaip į vientisą, nedalomą sistemą, o ne kaip į atskirus aplinkos objektus. Integruota aplinkos apsauga – tai gamtinės aplinkos kaip visumos apsaugos nuo ūkinės ar antropogeninės veiklos sukeltos, taip pat pasklidusios aplinkoje ir pernešamos taršos priemonių sistema. Teisinio reguliavimo objektas – specifiniai visuomeniniai santykiai, kuriais siekiama riboti ir mažinti nacionalinę ir tarptautinę reikšmę turintį kenksmingą taršos poveikį klimatui, aplinkai ir visuomenei.
- 3) Suvokus, kad nei viena valstybė nepajėgs viena susidoroti su intensyvėjančios plėtros keliamais neigiamais aplinkos pokyčiais, 1972 m. Stokholme sušaukta JT konferencija, kurioje nuspręsta aplinkos apsaugos reikalavimus integruoti į visas ūkio šakas. Tais pačiais metais sušauktoje Paryžiaus konferencijoje iškelta integruotos aplinkosaugos idėja ir sisteminis požiūris į aplinką. Lietuvos aplinkos apsaugos politika ir nacionalinė aplinkos apsaugos teisės sistema pradėta formuoti Aplinkos apsaugos įstatymu, atkūrus šalies nepriklausomybę.
- 4) Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse bei Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklėse įtvirtintos nuostatos imperatyviai nurodo, kuriems veiklos vykdytojams, kokioms sąlygoms esant, reikia kreiptis į Aplinkos apsaugos agentūrą dėl TIPK leidimo ar Taršos leidimo išdavimo, pakeitimo ar galiojimo panaikinimo. Taisyklėse nustatytais atvejais ši institucija turi teisę panaikinti leidimų galiojimą.
- 5) Veiklos vykdytojus, kurie ūkinę veiklą vykdo, turėdami TIPK ar Taršos leidimus, LR Aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo nustatyta tvarka tikrina aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnai, turintys teisę sustabdyti aplinkai kenksmingą ūkinę veiklą bei panaikinti tiek TIPK, tiek ir Taršos leidimų galiojimą.
- 6) TIPK leidimus turinčių įrenginių kiekis Lietuvoje didėja. Didžioji dalis jų priskiriami kitoms veiklos rūšims – daugiausiai paukštininkystei ir kiaulininkystei.

- 7) Teismų praktikoje gausu atvejų, kai veiklos vykdytojai ūkinę veiklą vykdo nusižengdami teisės aktuose įtvirtintoms imperatyvioms nuostatoms. Dažniausi bylų dėl TIPK leidimo atvejai teismuose: 1) ūkinės veiklos vykdymas, neturint TIPK leidimo, 2) ignoruojami faktai, kad atsirado pagrindas kreiptis dėl leidimo koregavimo, 3) įrenginys perleidžiamas eksploatuoti TIPK leidimo neturinčiam asmeniui, 4) kompetentinga institucija atsisako koreguoti leidimą, veiklos vykdytojui nepateikus ši pagrindą patvirtinančius pasikeitimus, 5) suinteresuotų asmenų prašymas panaikinti TIPK leidimą dėl procedūrų nesilaikymo išduodant leidimą, 6) pažeista suinteresuotos visuomenės teisė dalyvauti leidimų išdavimo procedūrose, 7) išduoto TIPK leidimo panaikinimas ir vykdomos veiklos nutraukimas.

PASIŪLYMAI

- 1) Stengiantis sumažinti sąlygas pasireikšti korupcijai bei panaikinti papildomas biurokratinės kliūtis verslui, naujos redakcijos TIPK taisyklėse panaikinta RAAD teisė priimti sprendimus su TIPK leidimo išdavimu susijusiomis procedūromis bei atsisakyta perteklinio savivaldybių institucijų dalyvavimo derinant TIPK paraišką ar išduodant TIPK leidimą. Tačiau tiek sudėtingesniems įrenginiams TIPK leidimai, tiek paprastesniems Taršos leidimai išduodami per tokį pat, ne ilgesnį nei 20 darbo dienų laikotarpį. Autorė mano, jog Taršos leidimų išdavimo laikotarpis galėtų būti trumpinamas iki 10 darbo dienų laikotarpio, nes tai paspartintų Taršos leidimų išdavimo procedūras ir veiklos vykdytojai galėtų greičiau pradėti vykdyti ūkinę veiklą.
- 2) Suinteresuota visuomenė savo pastabas ir pasiūlymus, susijusius su TIPK leidimo išdavimu, Aplinkos apsaugos agentūrai gali pateikti per 10 darbo dienų. Atsižvelgdama į kitų šalių taikomą praktiką, autorė siūlo visuomenės nuomonės teikimo terminą prailginti iki 15 darbo dienų. Nors tai ir užtęstų TIPK leidimo išdavimo procesą, tačiau visuomenė turėtų pakankamai laiko išsamiai išanalizuoti pateiktus duomenis ir galėtų pateikti daugiau naudingų pasiūlymų.
- 3) Suinteresuota visuomenė pakartotinai neinformuojama apie pagal Aplinkos apsaugos agentūros ir (ar) VSC pastabas patikslintą paraišką. Autorė, išanalizavusi teismų praktiką, mano, jog visuomenei būtina susipažinti su patikslintais duomenimis, kadangi gali būti pateikta naujų aplinkybių, galinčių turėti įtakos visuomenės interesams, o tai vėliau gali būti pagrindas kreiptis į teismą.
- 4) Visuomenės sveikatos centras, kurio teritorijoje yra eksploatuojamas įrenginys, ne vėliau kaip per 15 darbo dienų nuo paraiškos gavimo turi įvertinti, ar paraiška atitinka visuomenės sveikatos saugą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus triukšmo ir kvapų valdymo srityje. Autorės nuomone, šį terminą reikėtų sutrumpinti iki 10 darbo dienų. Tai būtų naudinga dėl TIPK leidimo besikreipiančiam veiklos vykdytojui, kadangi paspartėtų TIPK leidimo išdavimo procesas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminiai aktai

1. Aplinkos apsaugos agentūros direktoriaus įsakymas dėl ūkio subjektų veiklos planinių ir neplaninių patikrinimų, vykdant aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę, taisyklių patvirtinimo. *Valstybės žinios*, 2011, Nr. 1313 (aktuali redakcija nuo 2011-03-03)
2. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės), OL 2010 L 334
3. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo byla C-416/10 (Jozef Križan ir kt. prieš Slovenská inšpekcia životného prostredia) 2013 m. sausio 15 d
4. Ekogeologinių tyrimų reglamentas. *Valstybės žinios*, 2008. Nr. 71-2759 (aktuali redakcija nuo 2008-06-22)
5. Konvencija dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais. *Valstybės žinios*, 2011. Nr. 73-2572
6. Lietuvos Respublikos Administracinių teisės pažeidimų kodeksas. *Valstybės žinios*, 1985. Nr. 1-1 (aktuali redakcija nuo 2014-01-01)
7. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatymas. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 5-75 (aktuali redakcija nuo 2013-06-01)
8. Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymas. *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 72-3017 (aktuali redakcija nuo 2013-06-01)
9. Lietuvos Respublikos Aplinkos ministro įsakymas dėl Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklių patvirtinimo. *Teisės aktų registras*, 2014. Nr 2982 (aktuali redakcija 2014-03-13)
10. Lietuvos Respublikos Konstitucija. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014 (aktuali redakcija nuo 1992-11-30)
11. Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 82-1965 (aktuali redakcija nuo 2013-07-16)
12. Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklės. *Valstybės žinios*, 2013, Nr. 77-3901 (aktuali nuo 2013-07-19)

Teismų praktika

1. Kauno apygardos teismo 2012 m. gegužės 22 d. nutartis byloje Nr. ATP-371-317/2012
2. Klaipėdos apygardos administracinio teismo 2011 m. gruodžio 1 d. nutartis byloje Nr. II-129-583/2011

3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-112/2013
4. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2005 m. gegužės 13 d. nutarimas byloje Nr. 14/02
5. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶³-1253/2006
6. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2006 m. gruodžio 18 d. nutartis administracinėje byloje Nr. N-502-1843-06
7. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2007 m. kovo 2 d. nutartis byloje Nr. 444-452-07
8. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2010 m. spalio 18 d. nutartis byloje Nr. A⁵²⁵-844/2010
9. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2012 m. kovo 15 d. nutartis byloje Nr. A⁵⁰²-192/2012
10. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2011 m. gruodžio 16 d. nutartis ATP byloje Nr. N62-2281/2011
11. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo 2013 m. gegužės 21 d. nutartis byloje Nr. I⁶⁶²-11/2013
12. Panevėžio miesto apylinkės teismo 2013 m. gegužės 2 d. nutartis byloje Nr. II-12-902/2013
13. Vilniaus apygardos administracinis teismo 2011 m. sausio 14 d. nutartis byloje Nr. II-19-629/2011
14. Vilniaus apygardos administracinio teismo 2012 m. vasario 10 d. nutartis byloje Nr. II-20-121/2012

Specialioji literatūra

1. Analysis of the reports submitted by member states on the implementation of directive 2008/1/EC, directive 2000/76/EC, directive 1999/13/EC and further development of the web platform to publish the information. 2011. p. 203
2. **Aplinkos politika ir valdymas**: vadovėlis / Mykolo Romerio universitetas. – Vilnius : Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2008. – 338 p. – ISBN 978-9955-19-074-5
3. Ataskaita Europos Komisijai apie 1996 m. Rugsėjo 24 d. Tarybos Direktyvos 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės įgyvendinimą Lietuvoje už 2003–2005 metus. 2006, - p. 15
4. Ataskaita Europos Komisijai apie 1996 m. rugsėjo 24 d. Tarybos direktyvos 96/61/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės įgyvendinimą Lietuvoje 2006-2008 metais. 2009, - p. 23

5. Ataskaita Europos Komisijai apie Europos Parlamento ir Tarybos 2008 m. sausio 15 d. Direktyvos 2008/1/EB dėl Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės įgyvendinimą Lietuvoje 2009-2011 metais. 2012, - p. 19
6. **Baltrėnas P. ir kt.** Aplinkos apsauga: vadovėlis. – Vilnius: Technika, 2008. – 545 p. – ISBN 978-9955-28-365-2
7. Europos Bendrijų Komisijos pasiūlymas – Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl pramoninių išmetamųjų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės). 2007. p. 252
1. Komisijos ataskaita dėl Direktyvos 2008/1/EB dėl taršos integruotos prevencijos ir kontrolės ir Direktyvos 1999/13/EB dėl tam tikrų veiklos rūšių ir tam tikrų įrenginių lakiųjų organinių junginių, susidarančių naudojant organinius tirpiklius, emisijų apribojimo įgyvendinimo. 2010.
2. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo biuletenis Nr. 22. 2011 metų liepa-gruodis. 2012. p. 576. ISSN 1822-8224
3. Lietuvos Vyriausiojo Administracinio Teismo biuletenis Nr. 20, 2010 metų liepa-gruodis. 2011. p. 680. ISSN 1822-8224
4. **Meškys L.** Europos Sąjungos aplinkosaugos principo „teršėjas moka“ įgyvendinimas Lietuvos Respublikos teisės sistemoje // Jurisprudencija: mokslo darbai – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2006. Nr. 3(81), p. 56-63. – ISSN 1392-6195
5. **Monkevičius E. ir kt.** Aplinkosaugos teisė: vadovėlis. – Vilnius: Justitia, 2011. – 416 p. – ISBN 978-9955-616-63-4
6. **Rutkoviėnė V. M., Sabienė N.** Aplinkos tarša: mokomoji knyga. – Kaunas: Lietuvos žemės ūkio universitetas, 2008
7. **Ruut J. et al.** Aplinkosauginių leidimų išdavimo gairės dirbantiems su pavojingomis cheminėmis medžiagomis. 2011. p. 96
8. **Samoškienė A.** Ekologizavimo procesai šiuolaikinės visuomenės gyvenime: globalizacijos iššūkiai // Mokslas – Lietuvos ateitis – Vilnius: Vilniaus Gedimino technikos universitetas, 2012. Nr. 4(3), p. 224-229. – ISSN 2029-2341
9. **Venckus Z.** Aplinkos apsaugos politika ir teisė: mokomoji knyga. – Vilnius: Technika, 2008. – 210 p. – ISBN 978-9955-287-261
10. **Toropovs V. et al.** Teisės aktų, reglamentuojančių cheminių medžiagų valdymą ir aplinkos apsaugą, sąsajos: Bendroji Vandens Politikos Direktyva (BVPD), Jūrų Strategijos Pagrindų Direktyva (JSPD), Taršos Integruotos Prevencijos ir Kontrolės (TIPK) Pramoninių Išmetamųjų Teršalų (PIT) Direktyvos, REACH Reglamentas ir Atliekų Direktyva. Leidinys išleistas ES Baltijos jūros regiono strategijos prioritetinių sričių rėmimo lėšomis. 2013. – 32 p.

Elektroniniai šaltiniai

1. **2013 m. balandžio 11 d. pranešimas VIR „Po svarstymo pritarta siūlymui įtvirtinti ūkio subjektams supaprastinta tvarka išduodamus taršos leidimu“**
http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=4445&p_d=134751&p_k=1 [žiūrėta 2014 02 15]
2. **Teismų sprendimų paieška**
http://www.eteismai.lt/?_type=4&_court=34-35-36-37-31-38-39-40-41-42-15-9-74-27-43-44-45-16-10-28-46-47-48-49-13-23-19-50-51-52-53-32-18-12-30-54-55-56-57-58-59-62-61-17-11-73-29-63-64-65-66-60-67-68-69-70-71-72-4-6-8-14-1-2-3-26-75-5-33-7&_doctype=&_category=&search=TIPK&date_from=&date_to=2014-03-17 [žiūrėta 2014 03 17]
3. **Vieša Lietuvos teismų sprendimų paieška**
[http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=&bnr=&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=4&dr=0&nuo=&iki=&teis=&tk=&bb=0&rakt=&txt=51\[2\]%20&kat=7306,7619&term=](http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/paieska.aspx?detali=&bnr=&byloseilesnr=&procesinisnr=&eilnr=False&tid=&br=4&dr=0&nuo=&iki=&teis=&tk=&bb=0&rakt=&txt=51[2]%20&kat=7306,7619&term=) [žiūrėta 2014 03 18]
4. **Rio de Žaneiro Aplinkos apsaugos ir plėtros deklaracija**
<http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=78&articleid=1163>
[žiūrėta 2014 03 12]
5. **TIPK leidimų išdavimo duomenys ES mastu**
<http://www.iris.eionet.europa.eu/ippc/> [žiūrėta 2014 03 30]

Danilevičienė I. Taršos leidimų išdavimo tvarka: problemos ir sprendimai / Aplinkosaugos teisės magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. B. Pranevičienė. – Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, Viešojo saugumo fakultetas, 2014. – 65 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išsamiai išanalizuota taršos leidimų išdavimo tvarka Lietuvoje. Pirmoje darbo dalyje teoriniu aspektu tiriamas aplinkos, aplinkos taršos ir integruotos aplinkos apsaugos sąvokų turinys bei apžvelgiama integruotos aplinkos apsaugos politikos raida pasaulyje ir Lietuvoje. Antroje dalyje, remiantis Europos Sąjungos ir nacionaliniais teisės aktais, išanalizuojamas teisinis integruotos aplinkos apsaugos reguliavimas Lietuvoje – taršos leidimų ir TIPK leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo tvarka bei taršos integruotos prevencijos įgyvendinimo kontrolė. Trečioje dalyje atlikta taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo statistinių duomenų bei teismų praktikos TIPK leidimų srityje analizė, leidusi atskleisti veiklos vykdytojams kylančias problemas ir jų sprendimo būdus.

Pagrindiniai žodžiai: integruota aplinkos apsauga, taršos leidimai, TIPK leidimai, taršos integruotos prevencijos įgyvendinimo kontrolė.

Danilevičienė I. Pollution permits issuing procedure: problems and solutions / Environmental protection law Master's final work. Supervisor prof. B. Pranevičienė. Kaunas: Mykolo Romerio university, Public safety faculty, 2014. – 65 p.

ANNOTATION

In final master's work was comprehensively analyzed pollution permits issuing procedure in Lithuania. In first part by theoretical aspect is explored environment, environmental pollution and integrated environmental protection concepts content and also reviewed integrated environmental protection politics development in the world and in Lithuania. In second part, with reference to European Union and national legal acts, is analyzed legal integrated environmental protection regulation in Lithuania – pollution permits and IPPC permits issuing, changing and validity cancellation procedure, and integrated pollution prevention implementation control. In third part is made analysis of integrated pollution control and prevention permits issuing statistics and case law analysis of IPPC permits, which allowed to reveal the rising problems and solutions for operators.

Key Words: integrated environmental protection, pollution permits, IPPC permits, pollution integrated prevention implementation control.

SANTRAUKA

TARŠOS LEIDIMŲ IŠDAVIMO TVARKA: PROBLEMOS IR SPRENDIMAI

Žmogus visuomet darė didesnę poveikį tai vietai, kurioje gyveno, nei bet kuri kita rūšis. Todėl, sparčiai vystantis pramonei, antropogeninė aplinkos tarša įgavo neregėtą mastą. Tačiau atėjus suvokimui, jog, suardžius nusistovėjusią gamtos pusiausvyrą, neigiamą poveikį pajus ne tik dabartinės, bet ir ateities kartos, aplinkos apsauga buvo integruota į valstybinę politiką, o vienu iš svarbiausių aplinkosaugos uždavinių tapo siekis riboti ir mažinti aplinkos taršą, neracionalų gamtos išteklių naudojimą bei blogėjančią žmonių gyvenimo kokybę.

Darbe, pateikiant aplinkos, aplinkos taršos ir integruotos aplinkos apsaugos sąvokų turinį, atskleidžiama, jog aplinka yra ne atskiri gamtos objektai, o nedaloma visuma, t.y. pakitus vienam aplinkos elementui, padariniai jaučiami visoje sistemoje – kinta klimatas, nyksta biologinė įvairovė, užteršiamas vanduo ir oras, degraduoja dirvožemis. Trumpai apžvelgiama integruotos aplinkos apsaugos politikos raida pasaulyje, Europos Sąjungoje ir Lietuvoje. Išsamiai analizuojant integruotą aplinkos apsaugos teisinį reguliavimą, akcentuojama atsargumo bei integruotos prevencijos ir kontrolės principų svarba bei aukšto aplinkosaugos lygio užtikrinimas. Išnagrinėjama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2010/75/ES dėl pramoninių išmetamų teršalų (taršos integruotos prevencijos ir kontrolės), LR aplinkos ministro patvirtintos Taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklės bei Taršos leidimų išdavimo, pakeitimo ir galiojimo panaikinimo taisyklės. Aptariama taršos integruotos prevencijos įgyvendinimo kontrolė.

Vadovaujantis LR aplinkos apsaugos įstatyme, TIPK taisyklėse ir Taršos taisyklėse įtvirtintomis nuostatomis, pateikiama išsami informacija apie TIPK leidimų ir Taršos leidimų išdavimo procedūras, jų sąlygų peržiūrėjimą ir keitimą, leidimų galiojimo panaikinimą bei visuomenės informavimą apie šiuos procesus.

Remiantis Aplinkos apsaugos agentūros ir išmetamų pramoninių teršalų ataskaitų teikimo informacinės sistemos (IRIS) pateikiamais duomenimis, atlikta TIPK leidimų skaičiaus kitimo analizė 2005-2013 m. laikotarpiu. O išsamiai išanalizavus teismų praktiką, atskleistos pagrindinės veiklos vykdytojams kylančios problemos, susijusios su TIPK leidimais.

SUMMARY

POLLUTION PERMITS ISSUING PROCEDURE: PROBLEMS AND SOLUTIONS

Human was always making bigger influence to the place he was living in, than any other kind. That's why in rapid development of industry, anthropogenic environmental pollution gained unprecedented scale. But when it was acknowledged that by destroying settled balance of nature the negative impact will feel not only present, but future generations as well, the environmental protection was integrated to public policy, and one of the main environmental protection goals became the aim to restrict and reduce environmental pollution, irrational use of national resources and worsening quality of life.

In work, submitting environment, environmental pollution and integrated environmental protection concepts content, is revealed that environment is not separate nature object, but indivisible entirety, that means if one environmental element changes, the consequences are felt in all system- the climate changes, the biological diversity is disappearing, the water and air are polluted, the soil is degrading. Was made a brief overview of integrated environmental protection politics development in the world, in European Union and in Lithuania. Comprehensively analyzing integrated environmental protection legal regulation, is accenting precaution and integrated prevention and control principals importance and high environmental protection level assurance. Were analyzed European Parliament and Council directive 2010/75/ES of industrial exhaust (integrated pollution control and prevention), Lithuanian minister of Environment confirmed integrated pollution control and prevention permits issuing, changing and validity cancellation procedure rules and pollution permits issuing, changing and validity cancellation rules. Discussed integrated prevention implementation control.

According to Lithuanian environmental protection law, IPPC rules and in Pollution rules established regulations is presented comprehensive information about IPPC permits and Pollution permits issuing procedures, their conditions reconsidering and changing, permits validity cancellation and society information about these procedures.

Based on Environmental protection agency and industrial exhaust reporting in information systems (IRIS) given data, was made IPPC permits amount changing analysis in 2005-2013 period. And comprehensively analyzed case law revealed main problems related with IPPC permits which operators encounter.